

Съвет на
Европейския съюз

Брюксел, 30 март 2026 г.
(OR. en)

11787/1/24
REV 1

Междуинституционални досиета:
2024/0101 (NLE)
2024/0102 (NLE)

AELE 72
AND 13
SM 13
MI 659

ЗАКОНОДАТЕЛНИ АКТОВЕ И ДРУГИ ПРАВНИ ИНСТРУМЕНТИ

Относно: Споразумение за асоцииране между Европейския съюз и неговите държави членки, от една страна, и Княжество Андора и Република Сан Марино, поотделно, от друга страна

СПОРАЗУМЕНИЕ
ЗА АСОЦИИРАНЕ МЕЖДУ
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И НЕГОВИТЕ ДЪРЖАВИ ЧЛЕНКИ, ОТ ЕДНА СТРАНА,
И КНЯЖЕСТВО АНДОРА
И РЕПУБЛИКА САН МАРИНО, ПООТДЕЛНО, ОТ ДРУГА СТРАНА

ПРЕАМБЮЛ

ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, наричан по-долу „ЕС“,

и

КРАЛСТВО БЕЛГИЯ,

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ,

ЧЕШКАТА РЕПУБЛИКА,

КРАЛСТВО ДАНИЯ,

ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ,

РЕПУБЛИКА ЕСТОНИЯ,

ИРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА ГЪРЦИЯ,

КРАЛСТВО ИСПАНИЯ,

ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ХЪРВАТИЯ,

ИТАЛИАНСКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА КИПЪР,

РЕПУБЛИКА ЛАТВИЯ,

РЕПУБЛИКА ЛИТВА,

ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ,

УНГАРИЯ,

РЕПУБЛИКА МАЛТА,

КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ,

РЕПУБЛИКА АВСТРИЯ,

РЕПУБЛИКА ПОЛША,

ПОРТУГАЛСКАТА РЕПУБЛИКА,

РУМЪНИЯ,

РЕПУБЛИКА СЛОВЕНИЯ,

СЛОВАШКАТА РЕПУБЛИКА,

РЕПУБЛИКА ФИНЛАНДИЯ и

КРАЛСТВО ШВЕЦИЯ,

високодоговарящи се страни по Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз, наричани по-долу „държави — членки на ЕС“,

от една страна,

и

КНЯЖЕСТВО АНДОРА, наричано по-долу „Андора“,

и

РЕПУБЛИКА САН МАРИНО, наричана по-долу „Сан Марино“,

поотделно,

от друга страна,

КАТО ПРИПОМНЯТ тесните исторически, географски, културни, политически и икономически връзки между ЕС и всяка от асоциираните държави, включително под формата на съществуващи споразумения, както и особените отношения на близост между всяка от асоциираните държави и една или повече държави — членки на ЕС;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД връзките, поетапно създадени между ЕС и Андора, *inter alia*, след Споразумението под формата на размяна на писма между Европейската икономическа общност и Княжество Андора¹, съставено в Люксембург на 28 юни 1990 г., Споразумението за сътрудничество между Европейската общност и Княжество Андора², съставено в Брюксел на 15 ноември 2004 г., Паричното споразумение между Европейския съюз и Княжество Андора³, съставено в Брюксел на 30 юни 2011 г. и Споразумението между Европейската общност и Княжество Андора относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания⁴, съставено в Брюксел на 15 ноември 2004 г. и придружаващия го Меморандум за разбирателство, Протокола за изменение на Споразумението между Европейската общност и Княжество Андора относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания⁵, съставен в Брюксел на 12 февруари 2016 г., и Протокола за изменение на Споразумението между Европейския съюз и Княжество Андора за автоматичен обмен на информация за финансови сметки с оглед подобряване на спазването на данъчното законодателство в международен план⁶, съставен в Брюксел на 13 октомври 2025 г.;

¹ ОВ ЕС L 374, 31.12.1990 г., стр. 14.

² ОВ ЕС L 135, 28.5.2005 г., стр. 14.

³ ОВ ЕС С 369, 17.12.2011 г., стр. 1.

⁴ ОВ ЕС С 359, 4.12.2004 г., стр. 33.

⁵ ОВ ЕС L 268, 1.10.2016 г., стр. 40.

⁶ ОВ ЕС L, 2025/2400, 5.12.2025 г.,

ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_international/2025/2400/oj.

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД връзките, които бяха поетапно създадени между ЕС и Сан Марино, *inter alia*, след Споразумението за сътрудничество и митнически съюз между Европейската икономическа общност и Република Сан Марино¹, съставено в Брюксел на 16 декември 1991 г., Паричното споразумение между Европейския съюз и Република Сан Марино², съставено в Брюксел на 27 март 2012 г. и Споразумението между Европейската общност и Република Сан Марино, което предвижда мерки, еквивалентни на тези, предвидени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания³, съставено в Брюксел на 7 декември 2004 г. и придружаващия го Меморандум за разбирателство, Протокола за изменение на Споразумението между Европейската общност и Република Сан Марино, което предвижда мерки, еквивалентни на тези, предвидени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания⁴, съставен в Брюксел на 8 декември 2015 г., и Протокола за изменение на Споразумението между Европейския съюз и Република Сан Марино за автоматичен обмен на информация за финансови сметки с оглед подобряване на спазването на данъчното законодателство в международен план⁵, съставен в Брюксел на 13 октомври 2025 г.;

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД, че асоциираните държави от векове насам имат близки връзки със съседните им държави, които понастоящем са държави — членки на ЕС, и като имат предвид, че териториите на асоциираните държави са заобиколени от територията на ЕС;

¹ ОВ ЕС L 84, 28.3.2002 г., стр. 43.

² ОВ ЕС С 121, 26.4.2012 г., стр. 5.

³ ОВ ЕС L 381, 28.12.2004 г., стр. 33.

⁴ ОВ ЕС С 346, 31.12.2015 г., стр. 3.

⁵ ОВ ЕС L, 2025/2428, 5.12.2025 г.,

ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2428/oj.

РЕШЕНИ да установят асоцииране с оглед да задълбочават, диверсифицират и поддържат своите отношения въз основа на общите за ЕС, за държавите — членки на ЕС, и за асоциираните държави ценности на зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, принципите на правовата държава и спазването на правата на човека, включително правата на лица, принадлежащи към малцинства, които съставляват съществени елементи от настоящото споразумение;

КАТО СЕ АНГАЖИРАТ да насърчават тези общи ценности в общество, чиито характеристики са плурализъмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете;

КАТО ПОДЧЕРТАВАТ готовността на ЕС и на държавите — членки на ЕС, да развиват специални отношения със съседните държави с оглед на установяването на пространство на благоденствие и добросъседство с реципрочни права и задължения и възможности за съвместни действия, характеризиращо се с тесни и мирни отношения, основани на сътрудничество;

В СТРЕМЕЖА СИ да установят всеобхватна и съгласувана рамка за отношения между ЕС, държавите — членки на ЕС, и асоциираните държави, като вземат предвид конкретната ситуация на всяка от асоциираните държави, както е посочено в Декларацията по член 8 от Договора за Европейския съюз, приложена към заключителния акт на Междуправителствената конференция, която прие Договора от Лисабон, подписан на 13 декември 2007 г.;

РЕШЕНИ да осигурят икономическата интеграция и съответното участие на асоциираните държави във вътрешния пазар на ЕС, включително по-специално в неговите четири неразривно свързани свободи: свободното движение на стоки, свободното движение на хора, свободното движение на услуги и свободното движение на капитали въз основа на общи правила и еднакви условия на конкуренция, като едновременно с това вземат предвид конкретната ситуация на всяка от асоциираните държави и запазват тяхната независимост и независимостта на техните институции;

РЕШЕНИ да подобрят чрез асоциирането икономическите и стопанските възможности за физическите лица и предприятията в асоциираните държави;

ТВЪРДО РЕШЕНИ чрез прилагането на асоциирането да осигурят хомогенността на вътрешния пазар, правната сигурност, еднаквото тълкуване и прилагане на настоящото споразумение и равното третиране, *inter alia*, на стопанските субекти и гражданите на асоциираните страни;

КАТО ПРИЗНАВАТ необходимостта, за осигуряване на правилното функциониране на настоящото споразумение и на пълното спазване на правото на ЕС, да се създаде подходяща институционална рамка, включваща по-специално форум за диалог между асоциираните държави, процедури, свързани с надзора и уреждането на спорове, и изключителната компетентност на Съда на Европейския съюз, за да се гарантира еднаквото тълкуване и прилагане на настоящото споразумение;

В СТРЕМЕЖА СИ да допринесат за засилване на сътрудничеството между членовете на Европейския парламент и членовете на парламентите на асоциираните държави, както и между социалните и икономическите партньори в ЕС и социалните и икономическите партньори в асоциираните държави;

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ амбицията на ЕС, на държавите — членки на ЕС, и на асоциираните държави да основават своето асоцииране на високо равнище на здравеопазване, безопасност и защита на потребителите;

ТВЪРДО РЕШЕНИ да опазват, защитават и подобрят качеството на околната среда и да осигуряват разумното и рационално използване на природните ресурси в съответствие с принципите на устойчивото развитие и на предпазните мерки и превантивните действия, както и да насърчават благосъстоянието на хората и животните;

КАТО ОСЪЗНАВАТ значението на устойчивото развитие в неговите икономическо, екологично и социално измерение;

КАТО ЖЕЛАЯТ да насърчават и да допринасят за постигането на програмата на ООН за устойчиво развитие в периода до 2030 г. и нейните цели за устойчиво развитие;

КАТО ПОТВЪРЖДАВАТ ОТНОВО своя ангажимент за спазване на Устава на Организацията на обединените нации, Всеобщата декларация за правата на човека, Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи, както и за постигане на целите и принципите на Съвета на Европа и на Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа;

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ, че с установяването на асоциирането се укрепват двустранните отношения между ЕС, държавите — членки на ЕС, и всяка от асоциираните държави, като по този начин асоциираните държави се насърчават да постигат все по-голямо сближаване на позициите си по двустранни, регионални и международни въпроси от общ интерес;

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ, че в случай че страните решат в рамките на настоящото споразумение да сключат специални споразумения в областта на свободата, сигурността и правосъдието, които Европейският съюз може да сключва съгласно част трета, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз, разпоредбите на тези бъдещи споразумения няма да обвързват Ирландия, освен ако ЕС, едновременно с Ирландия по отношение на съответните им предходни двустранни отношения, не уведоми Андора или Сан Марино, че тези споразумения обвързват Ирландия като част от ЕС в съответствие с Протокол № 21 относно позицията на Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към Договора за Европейския съюз и към Договора за функционирането на Европейския съюз; като отбелязват, че всички последващи вътрешни мерки на ЕС, които може да бъдат приети за изпълнение на настоящото споразумение по силата на част трета, дял V от Договора за функционирането на Европейския съюз, няма да обвързват Ирландия, освен ако тя е уведомила за желанието си да участва в такива мерки или да ги приеме в съответствие с посочения Протокол; като отбелязват също така, че такива бъдещи споразумения или последващи вътрешни мерки на ЕС ще се прилагат по отношение на Дания само в съответствие с Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз,

СЕ СПОРАЗУМЯХА ЗА СЛЕДНОТО:

ЧАСТ I

ЦЕЛИ, ЦЕННОСТИ И ПРИНЦИПИ

ЧЛЕН 1

Цели

1. С настоящото споразумение се установява асоцииране между ЕС и държавите — членки на ЕС, от една страна, и Андора и Сан Марино, поотделно, от друга страна, (наричано по-нататък „асоциирането“).
2. Целите на асоциирането са:
 - а) да се осигурят съответното участие на асоциираните държави на вътрешния пазар, което включва свободното движение на хора, свободното движение на стоки, свободното движение на услуги и свободното движение на капитали, и еднакви условия на конкуренция между договарящите се държави в съответствие с настоящото споразумение, както и участието на асоциираните държави в свързаните с него хоризонтални и съпътстващи политики, като се взема предвид конкретната ситуация на всяка асоциирана държава; и
 - б) да се създаде подходяща рамка за развитие и насърчаване на диалога и сътрудничеството между ЕС и държавите — членки на ЕС, и всяка асоциирана държава в други области от общ интерес.

ЧЛЕН 2

Определения

За целите на настоящото споразумение:

- а) „асоциирани държави“ означава Андора и Сан Марино, всяка като отделна страна по споразумението;
- б) „страната ЕС“ означава ЕС, държавите — членки на ЕС или ЕС и държавите — членки на ЕС, в рамките на съответните им области на компетентност, произтичащи от Договора за Европейския съюз и Договора за функционирането на Европейския съюз;
- в) „договарящи се страни“ означава страната ЕС, от една страна, и Андора и Сан Марино, от друга страна;
- г) „асоциирани страни“ означава страната ЕС като асоциирана страна, от една страна, и Андора или Сан Марино като асоциирана страна, от друга страна;
- д) „Споразумение за асоцииране“ означава рамковото споразумение, рамковите протоколи, протоколите на асоциираните държави и приложенията към протоколите на асоциираните държави;
- е) „рамково споразумение“ означава Споразумението за асоцииране без протоколите и приложенията към него;
- ж) „протокол на асоциирана държава“ означава протокол, отнасящ се за асоциирана държава и съответните приложения към него, в който са установени специални условия за постигане на целите и елементите, свързани с приемането на достиженията на правото на ЕС, отнасящи се до вътрешния пазар на ЕС;

- з) „рамков протокол“ означава протокол, който е общ за договарящите се страни;
- и) „приложение към протокола на асоциирана държава“ означава текст, съдържащ правните актове на ЕС, които попадат в приложното поле на настоящото споразумение, заедно с всички адаптации;
- й) „Съд на ЕС“ означава Съдът на Европейския съюз, което включва Съда и Общия съд;
- к) „ДЕС“ означава Договорът за Европейския съюз;
- л) „ДФЕС“ означава Договорът за функционирането на Европейския съюз.

ЧЛЕН 3

Ценности

Настоящото споразумение се основава на общите за договарящите се страни ценности: зачитане на човешкото достойнство, свободата, демокрацията, равенството, принципите на правовата държава, както и зачитане на правата на човека, включително правата на лицата, принадлежащи към малцинства. В общество, чиито характеристики са плурализмът, недискриминацията, толерантността, справедливостта, солидарността и равенството между жените и мъжете, тези общи ценности са съществена част от настоящото споразумение.

ЧЛЕН 4

Принципи

За постигане на целите, залегнали в член 1 от рамковото споразумение, асоциираните страни предприемат всички подходящи мерки, независимо дали са общи или специални, за да осигурят изпълнението на задълженията, произтичащи от настоящото споразумение, в съответствие със следните основни принципи:

- а) правилно функциониране и хомогенност на вътрешния пазар на ЕС въз основа на единни правила;
- б) правна сигурност и равно третиране на стопанските субекти и лицата;
- в) отчитане на конкретната ситуация на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 5

Принцип на недискриминация

В обхвата на приложение на настоящото споразумение и без да се засягат специалните разпоредби, предвидени в него, се забранява всякаква дискриминация, основана на национална принадлежност.

ЧАСТ II

СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ НА СТОКИ, ХОРА, УСЛУГИ И КАПИТАЛИ

ГЛАВА 1

СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ НА СТОКИ

ЧЛЕН 6

Свободно движение на стоки

Установява се свободно движение на стоки между асоциираните страни в съответствие с настоящото споразумение.

ЧЛЕН 7

Забрана на мита

Забраняват се митата за внос и износ, както и всички такси с равностоен ефект между асоциираните страни. Забраната по настоящия член се прилага и спрямо митата с фискален характер.

ЧЛЕН 8

Забрана на количествени ограничения

Забраняват се количествените ограничения върху вноса и износа, както и всички мерки с равностоен ефект между асоциираните страни.

ЧЛЕН 9

Забрани или ограничения на вноса, износа или транзита

1. Настоящото споразумение не изключва възможността за прилагане на забрани или ограничения по отношение на вноса, износа или транзитното преминаване на стоки, обосновани от съображения за обществен морал, обществен ред или обществена сигурност, закрила на здравето и живота на хората, животните и растенията, опазване на националните ценности с художествена, историческа или археологическа стойност, или закрила на индустриалната или търговската собственост. Такива забрани или ограничения обаче не трябва да представляват средство за проява на произволна дискриминация или прикрито ограничаване на търговията между асоциираните страни.
2. Следва да се предпочитат мерки, които имат най-малко въздействие върху свободното движение на стоки между асоциираните страни. Продължителността на тези мерки се ограничава до това, което е строго необходимо за постигане на целите, посочени в параграф 1.

ЧЛЕН 10

Вътрешно данъчно облагане

Никоя от асоциираните страни не може да налага, пряко или косвено, на стоките на другата асоциирана страна каквито и да било вътрешни данъци, които надвишават наложените пряко или косвено върху подобните местни стоки. Никоя от асоциираните страни не може да налага върху стоките от другата асоциирана страна вътрешни данъци от такова естество, че да предоставя косвена защита на други стоки.

ЧЛЕН 11

Прилагане на Общата митническа тарифа на ЕС

В отношенията си с трети държави асоциираните държави прилагат Общата митническа тарифа на ЕС в съответствие с разпоредбите, предвидени в съответните протоколи на асоциираните държави.

ЧЛЕН 12

Прилагане на общата търговска политика на ЕС

В отношенията си с трети държави асоциираните държави прилагат общата търговска политика на ЕС, включително мерките за търговска защита на ЕС, както е посочено в приложение XXV към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 13

Други правила

1. Специални разпоредби и договорености са предвидени в:
 - а) приложение I към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на безопасността на храните и ветеринарните и фитосанитарните въпроси;
 - б) приложение II към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на техническите правила, стандартите, изпитването и сертифицирането;
 - в) приложение III към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на отговорността за вреди, причинени от дефект на стока;
 - г) приложение IV към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на енергията;
 - д) приложение XXIII към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на митническото законодателство;
 - е) приложение XXIV към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на законодателството в областта на селското стопанство; и
 - ж) приложение XXV към протокола на всяка асоциирана държава — по отношение на аспекти, различни от тези, обхванати от член 12 от рамковото споразумение.
2. Специалните разпоредби и договорености, посочени в параграф 1, се прилагат за всички стоки, освен ако не е предвидено друго.

ГЛАВА 2

СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ НА ХОРА, РАБОТНИЦИ И САМОСТОЯТЕЛНО ЗАЕТИ ЛИЦА

ЧЛЕН 14

Свободно движение на работници

1. Осигурява се свободно движение на работници между асоциираните страни.
2. Свободното движение на работници налага премахването на всякаква дискриминация, основаваща се на гражданство, между работниците от държавите — членки на ЕС, и работниците от съответната асоциирана държава, що се отнася до заетост, възнаграждение и други условия на труд.
3. Свободното движение на работници включва правото, при спазване на ограниченията, основаващи се на съображения за обществен ред, обществена сигурност и обществено здраве:
 - а) да се приемат действително направени предложения за наемане на работа;
 - б) да се извършва свободно придвижване за тази цел на територията на държавите — членки на ЕС, и на територията на съответната асоциирана държава;
 - в) да се пребивава на територията на държава — членка на ЕС, или на територията на съответната асоциирана държава с цел заетост в съответствие с разпоредбите, уреждащи заетостта на гражданите на тази държава, предвидени в закони, подзаконови или административни разпоредби;

г) да се остане на територията на държава — членка на ЕС, или на територията на съответната асоциирана държава след наемане на работа там.

4. Разпоредбите на настоящия член не се прилагат по отношение на заетостта в публичната администрация.

5. Протоколите на асоциираните държави, и по-специално приложение V към всеки протокол на асоциирана държава, съдържат специални разпоредби относно свободното движение на работници.

ЧЛЕН 15

Социална сигурност на работниците и самостоятелно заетите лица

С цел да предоставят свободно движение на работниците и свободно движение на самостоятелно заетите лица, в областта на социалната сигурност асоциираните страни осигуряват за работниците и самостоятелно заетите лица и за лицата на тяхна издръжка, както е предвидено в приложение VI към протокола на всяка асоциирана държава, по-специално следното:

- а) сумиране на всички периоди, които се зачитат по съответните национални законодателства, за придобиване и запазване на правото на обезщетение и за изчисляване на размера на обезщетението;
- б) изплащане на обезщетения на лицата, пребиваващи на териториите на асоциираните страни.

ЧЛЕН 16

Взаимно признаване на дипломите

С цел да се улесни започването и упражняването на дейност като работници и самостоятелно заети лица асоциираните страни предприемат необходимите мерки, съдържащи се в приложение VII към протокола на всяка асоциирана държава, относно взаимното признаване на дипломи и други удостоверения за професионална квалификация, както и относно координирането на законовите, подзаконовите или административните разпоредби на асоциираните страни във връзка със започването и упражняването на дейност от работници и самостоятелно заети лица.

ГЛАВА 3

СВОБОДА НА УСТАНОВЯВАНЕ

ЧЛЕН 17

Свобода на установяване

1. Свободата на установяване между асоциираните страни се гарантира в съответствие с настоящото споразумение.
2. Забранява се всяко ограничаване на свободата на установяване на граждани на държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава, на територията на която и да е друга от тези държави. Тази забрана се прилага и по отношение на ограниченията за създаване на търговски представителства, клонове или дъщерни дружества от граждани на която и да е държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава, установили се на територията на която и да е друга държава — членка на ЕС или на другата асоциирана държава.
3. Свободата на установяване включва правото да се предприема и упражнява дейност като самостоятелно заето лице, както и да се създават и ръководят предприятия, в частност дружества по смисъла на член 20, параграф 2 от рамковото споразумение, при условията, определени от правото на държавата, в която се извършва установяването, за нейните собствени граждани, при спазване на глава 5 от част IV.
4. Приложения VIII—XI и XXII към протокола на всяка асоциирана държава, както и рамков протокол 3 съдържат специални разпоредби относно свободата на установяване.

ЧЛЕН 18

Упражняване на публични правомощия

Разпоредбите на настоящата глава не се прилагат, доколкото те засягат някоя асоциирана страна, по отношение на дейности, които в тази асоциирана страна са свързани, макар и епизодично, с упражняването на публична власт.

ЧЛЕН 19

Специални разпоредби от съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност и общественото здраве

Разпоредбите на настоящата глава и мерките, взети в съответствие с нея, не засягат прилагането на законовите, подзаконовите или административните разпоредби, които предвиждат специален режим за граждани на държава — членка на ЕС, или на съответна асоциирана държава от съображения, свързани с обществения ред, обществената сигурност и общественото здраве.

ЧЛЕН 20

Обхват и определение на понятието „дружества“

1. За целите на настоящата глава дружествата, учредени в съответствие със законодателството на държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава, които имат седалище, централно управление или основно място на стопанска дейност на територията на тази държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава, се третираат по същия начин като физическите лица, които са граждани на държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава.

2. „Дружества“ означава дружества, учредени съгласно гражданското или търговското право, включително и кооперативните дружества и други юридически лица — субекти на публичното или частното право, с изключение на тези, които са със нестопанска цел.

ЧЛЕН 21

Участие в капитала на дружества

Държава — членка на ЕС, или съответната асоциирана държава предоставя на гражданите на другата държава — членка на ЕС, или на съответната друга асоциирана държава, същото третиране като предвиденото от нея за собствените ѝ граждани по отношение на участието в капитала на дружествата по смисъла на член 20, параграф 2 от рамковото споразумение, без да се засяга прилагането на другите разпоредби на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 22

Взаимно признаване на дипломите

По въпросите, обхванати в настоящата глава, се прилага член 16 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 23

Специални разпоредби

Свободата на установяване в областта на транспорта се урежда от глава 6 от част II.

ГЛАВА 4

СВОБОДНОДВИЖЕНИЕ НА УСЛУГИ

ЧЛЕН 24

Свободно движение на услуги

1. Свободното движение на услуги между асоциираните страни се гарантира в съответствие с настоящото споразумение.
2. Забранява се всяко ограничаване на свободното движение на услуги между асоциираните страни по отношение на граждани на държава — членка на ЕС, или на съответната асоциирана държава, установени в държава — членка на ЕС, или в асоциирана държава, различна от тази на получателя на услугата.
3. Услугите се считат за „услуги“, ако обикновено се предоставят срещу възнаграждение, доколкото не са регулирани от разпоредбите, отнасящи се до свободното движение на хора, свободното движение на стоки и свободното движение на капитали.
4. Понятието „услуги“ обхваща по-специално дейности:
 - а) с промишлен характер;
 - б) с търговски характер;
 - в) на занаятчии;

г) на представители на свободните професии.

Без да се засяга глава 3, лицата които предлагат услуги, могат, за да ги осъществяват, временно да упражняват своята дейност в държавата — членка на ЕС, или в съответната асоциирана държава, в която се предоставя услугата, при същите условия, каквито тази държава — членка на ЕС, или съответната асоциирана държава прилага спрямо своите собствени граждани.

5. Приложения IX—XI към протокола на всяка асоциирана държава и Рамков протокол 3 съдържат специални разпоредби относно свободното движение на услуги.

ЧЛЕН 25

Недискриминация

Доколкото ограниченията върху свободното движение на услуги не са премахнати между асоциираните страни, асоциираните страни прилагат такива ограничения, без разлика на основание гражданство или пребиваване, по отношение на всички лица, които предоставят услуги по смисъла на член 24, параграф 2 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 26

Специални разпоредби

1. Свободното движение на услуги в областта на транспорта се урежда от глава 6 от част II.
2. По въпросите, обхванати в настоящата глава, се прилагат членове 16, 18, 19 и 20 от рамковото споразумение.

ГЛАВА 5

СВОБОДНО ДВИЖЕНИЕ НА КАПИТАЛИ

ЧЛЕН 27

Движение на капитали

1. В рамките на разпоредбите на настоящото споразумение се забраняват ограниченията върху движението на капитали между асоциираните страни.
2. В рамките на разпоредбите на настоящото споразумение се забраняват ограниченията върху плащанията между асоциираните страни.
3. В приложение XII към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби относно свободното движение на капитали и плащанията.

ЧЛЕН 28

Мерки, съвместими със свободното движение на капитали

1. Член 27 от рамковото споразумение не засяга правата на държавите— членки на ЕС, и на асоциираните държави:
 - а) да прилагат съответните разпоредби на своето данъчно законодателство, които правят разграничение между данъкоплатци, които не са в еднакво положение, що се отнася до тяхното място на пребиваване или място на инвестиране на капитала;

- б) да вземат всички необходими мерки за предотвратяване на нарушенията на националните законови и подзаконови норми, в частност в данъчната област и областта на пруденциалния надзор на финансовите институции, или да предвидят процедури за деклариране на движението на капитали за целите на административната или статистическата информация, или да вземат мерки, които са оправдани от съображения за обществен ред или обществена сигурност.
2. Разпоредбите на настоящата глава не накърняват приложимостта на ограниченията на свободата на установяване, които са съвместими с настоящото споразумение.
3. Мерките и процедурите, посочени в параграфи 1 и 2, не представляват средство за произволна дискриминация или прикрито ограничение на свободното движение на капитали и плащания.

ЧЛЕН 29

Защитни мерки в случай на затруднения по платежния баланс

Когато държава — членка на ЕС, чиято парична единица не е еврото, или асоциирана държава среща затруднения или е сериозно застрашена от затруднения по отношение на платежния си баланс или в резултат на цялостна липса на равновесие в платежния си баланс, или в резултат на вида на валутата, с която разполага, и когато тези затруднения могат по-специално да застрашат функционирането на настоящото споразумение, съответната държава — членка на ЕС, или асоциирана държава може да предприеме защитни мерки.

ЧЛЕН 30

Защитни мерки по отношение на движението на капитали или плащания

При извънредни обстоятелства, сериозни затруднения за функционирането на икономическия и паричен съюз на ЕС или опасност от възникване на такива, ЕС може да приеме или да запази в сила защитни мерки по отношение на движението на капитали или плащания за период, който не надвишава 6 месеца, доколкото тези защитни мерки са строго необходими.

ЧЛЕН 31

Прилагане на защитни мерки

ЕС, от една страна, и всяка асоциирана държава, от друга, използват своите вътрешни процедури за прилагане на член 29 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 32

Роля на Съвместния комитет в случай на защитни мерки

1. Съвместния комитет, създаден по силата на член 76 от рамковото споразумение, се уведомява незабавно за всички защитни мерки, посочени в член 29 от рамковото споразумение.

2. Всички защитни мерки, посочени в член 29 от рамковото споразумение, се подлагат на консултации и обмен на информация в рамките на Съвместния комитет преди и след уведомяването за тях.
3. В ситуациите, посочени в член 29 от рамковото споразумение, когато възникне внезапна криза в платежния баланс и процедурите, посочени в параграф 2 от настоящия член, не могат да бъдат спазени, съответната държава — членка на ЕС, или асоциирана държава може, като предпазна мярка, да предприеме необходимите защитни мерки. Такива защитни мерки следва да причиняват възможно най-малко смущение на функционирането на настоящото споразумение и не следва да са по-широки по обхват, отколкото е строго необходимо за отстраняването на внезапно възникналите трудности.
4. Когато се предприемат защитните мерки в съответствие с параграф 3, те се съобщават до деня на влизането им в сила, а консултациите и обменът на информация, посочени в параграф 2, се провеждат възможно най-скоро след това.

ГЛАВА 6

ТРАНСПОРТ

ЧЛЕН 33

Приложно поле

1. Настоящото споразумение обхваща комбинирания, автомобилния, железопътния, вътрешноводния и морския транспорт, включително услугите, свързани с тези видове транспорт.
2. Целите на настоящото споразумение в областта на транспорта се преследват в съответствие с членове 34—37 от рамковото споразумение и приложение XIII към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 34

Недискриминационно прилагане на националните правила

Разпоредбите относно комбинирания, железопътния, автомобилния, вътрешноводния и морския транспорт, които се прилагат в асоциирана страна и които не се съдържат в правните актове на ЕС, посочени в приложение XIII към протокола на всяка асоциирана държава, трябва да бъдат не по-малко благоприятни по отношение на прякото или непрякото им въздействие върху превозвачите на другата асоциирана страна, отколкото въздействието им върху местните превозвачи на тази асоциирана страна.

ЧЛЕН 35

Държавна помощ за транспортния сектор

Помощите за транспортните услуги са съвместими със споразумението, ако отговарят на нуждата от координация на транспорта или ако представляват компенсация за изпълнението на някои задължения, които са присъщи на понятието за публична услуга.

ЧЛЕН 36

Забрана на дискриминационни цени или условия

1. По отношение на транспорта в рамките на територията на асоциираните страни не се допуска дискриминация, съществуваща под формата на различни цени и условия за превоз за едни и същи стоки, по един и същ маршрут, основани на държава на произход или местоназначение на въпросните стоки.
2. Съвместният комитет разглежда по своя инициатива или по искане на асоциирана страна всички случаи на дискриминация, попадащи в обхвата на настоящия член, и взема необходимите решения в рамките на своите вътрешни правила.

ЧЛЕН 37

Такси във връзка с пресичането на границите

Таксите или налозите във връзка с пресичането на границите, с които превозвачът се облага в допълнение към транспортните разходи, не могат да превишават една разумна граница, като се вземат предвид действително направените разходи. Асоциираните страни полагат усилия за постепенното намаляване на тези разходи.

ЧАСТ III

ПРАВИЛА ОТНОСНО КОНКУРЕНЦИЯТА И ДРУГИ ОБЩИ ПРАВИЛА

ГЛАВА 1

ПРАВИЛА, ПРИЛОЖИМИ КЪМ ПРЕДПРИЯТИЯ

ЧЛЕН 38

Споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики

1. Следните елементи се забраняват като несъвместими с функционирането на настоящото споразумение: всички споразумения между предприятия, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, които могат да повлияят на търговията между асоциираните страни и които имат за своя цел предотвратяване, ограничаване или изкривяване на конкуренцията в рамките на територията на асоциираните страни, и по-специално такива, които:
- а) пряко или косвено фиксират покупни или продажни цени или други търговски условия;
 - б) ограничават или контролират производството, пазарите, техническото развитие или инвестициите;
 - в) споделят пазари или източници на суровини;

- г) прилагат неравностойни условия при равностойни сделки с други търгуващи страни, като по този начин ги поставят в неравностойна конкурентна позиция;
- д) поставят като условие за сключването на договори приемане на допълнителни задължения, които по своя характер или в съответствие с търговската практика нямат връзка с предмета на такива договори.

2. Всички споразумения или решения, забранени по силата на настоящия член, са нищожни.

3. Параграф 1 може обаче да бъде обявен за неприложим по отношение на:

- всяко споразумение или определена категория споразумения между предприятия;
- всяко решение или определена категория решения на сдружения на предприятия; или
- всяка съгласувана практика или определена категория съгласувани практики,

които допринасят за подобряване на производството или разпространението на стоки, подпомагат техническия или икономическия прогрес, като същевременно дават възможност на потребителите да се възползват от произтичащите от това блага, и които:

- а) не налагат на въпросните предприятия ограничения, които не са наложителни за постигането на тези цели;
- б) не позволяват на такива предприятия възможността да елиминират конкуренцията по отношение на съществена част от въпросния продукт.

ЧЛЕН 39

Злоупотреба с господстващо положение

Всяка злоупотреба от страна на едно или повече предприятия с господстващо положение на територията на асоциираните страни или на значителна част от нея се забранява като несъвместима с функционирането на настоящото споразумение, доколкото може да засегне търговията между асоциираните страни.

Такова нарушение би могло да представлява:

- а) пряко или косвено налагане на несправедлива покупна или продажна цена или други несправедливи търговски условия;
- б) ограничаване на производство, пазари или техническо развитие във вреда на потребителите;
- в) прилагане на неравностойни условия при равностойни сделки с други търгуващи страни, като по този начин ги поставя в неравностойна конкурентна позиция;
- г) поставяне като условие за сключването на договори на приемането от другите страни на допълнителни задължения, които по своя характер или с оглед на търговското приложение не са свързани с предмета на такива договори.

ЧЛЕН 40

Компетентност на Европейската комисия

Когато има вероятност да бъде засегната търговията между държавите — членки на ЕС, компетентна да прилага настоящата глава е единствено Европейската комисия.

ЧЛЕН 41

Критерии за оценка на забранени практики

Всяка практика, забранена съгласно членове 38 и 39 от рамковото споразумение, се оценява в съответствие с критериите, произтичащи от прилагането на членове 101 и 102 от ДФЕС, както и от всички действащи актове от вторичното законодателство на ЕС. Съответните разпоредби са посочени в приложение XIV към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 42

Публични предприятия и предприятия със специални или изключителни права, или на които е възложено да извършват услуги от общ икономически интерес

1. В случаите на публични предприятия и на предприятия, на които държавите — членки на ЕС, или асоциираните държави са предоставили специални или изключителни права, държавите — членки на ЕС или асоциираните държави не приемат, нито запазват в сила каквито и да било мерки които противоречат на разпоредбите, съдържащи се в настоящото споразумение, и в частност на разпоредбите, предвидени в настоящата глава.

2. Предприятия, на които е възложено извършване на услуги, които са от общ икономически интерес, или са с характер на фискален монопол, се подчиняват на настоящото споразумение, в частност на неговите правила относно конкуренцията, доколкото прилагането на тези правила не препятства юридически или фактически изпълнението на конкретните задачи, възложени на тези предприятия. Развитието на търговията трябва да не се засяга до степен, която би била в противоречие с интересите на асоциираните страни.

ЧЛЕН 43

Производство на селскостопански продукти и търговия с тях

Настоящата глава се прилага по отношение на производството на селскостопански продукти и търговията с тях в рамките на ограниченията, определени с актовете, приети съгласно член 42 от ДФЕС за прилагането на членове 101 и 102 от ДФЕС по отношение на производството на селскостопански продукти и търговията с тях.

ГЛАВА 2

ДЪРЖАВНА ПОМОЩ

ЧЛЕН 44

Общи принципи

1. Освен изключенията, предвидени в настоящото споразумение, за несъвместими с функционирането му се считат помощите, отпускани от държавите — членки на ЕС, асоциираните държави или отпускани чрез държавни ресурси, под каквато и да е форма, които нарушават или заплашват да нарушат конкуренцията, като поставят в по-благоприятно положение определени предприятия или производството на някои стоки, доколкото засягат търговията между асоциираните страни.

2. Следните случаи се считат за съвместими с функционирането на настоящото споразумение:
 - а) помощи със социален характер, предоставени на отделни потребители, при условие че тези помощи се предоставят, без да се прави разграничение по отношение на произхода на засегнатите стоки;
 - б) помощи за възстановяване на щети, причинени от природни бедствия или извънредни събития.

3. Следните случаи може да се считат за съвместими с функционирането на настоящото споразумение:
 - а) помощи за насърчаване на икономическото развитие на региони, където жизненото равнище е необичайно ниско или където има високо равнище на непълна заетост;

- б) помощи за насърчаване изпълнението на важен проект от общоевропейски интерес или за преодоляването на сериозни затруднения в икономиката на държава — членка на ЕС, или на асоциирана държава;
- в) помощи, които имат за цел да улеснят развитието на някои икономически дейности или на някои икономически региони, доколкото тези помощи не засягат по неблагоприятен начин условията на търговия между асоциираните страни до степен, която противоречи на интересите на която и да е от тях;
- г) помощи за насърчаване на културата и опазване на наследството, включително опазване на природни или културни ценности, доколкото тези помощи не засягат по неблагоприятен начин условията на търговия между асоциираните страни до степен, която противоречи на интересите на която и да е от тях.

ЧЛЕН 45

Прозрачност

Асоциираните страни осигуряват прозрачност по отношение на държавната помощ, попадаща в приложното поле на настоящото споразумение. За тази цел всяка асоциирана страна осигурява публикуването на следната информация за всяка отпусната индивидуална помощ, която надвишава размера, установен в правните актове на ЕС:

- а) пълния текст на схемите за индивидуална помощ или решенията за отпускане на помощ и правилата за прилагане;
- б) наименованието на органа, предоставящ помощта;
- в) идентичността на индивидуалните бенефициери;

- г) формата и размера на помощта, отпусната на всеки бенефициер;
- д) датата на предоставяне, вида на предприятието;
- е) региона, в който се намира бенефициерът; и
- ж) основния икономически сектор на дейност на бенефициера.

Европейската комисия може да уточни подробностите по задълженията за публикуване, предвидени в настоящия член.

ЧЛЕН 46

Преглед на държавните помощи от страна на Европейската комисия

1. Европейската комисия следва да бъде информирана в разумен срок, който да ѝ даде възможност да представи своето становище по отношение на всякакви планове на асоциираните държави за предоставянето или изменението на помощ. Ако прецени, че даден проект не е съвместим с вътрешния пазар, тя незабавно започва процедурата, предвидена в параграф 3. Асоциираната държава не прилага предложените мерки, докато процедурата не приключи с окончателно решение.

2. Европейската комисия, в сътрудничество с асоциираните държави, държи под постоянно наблюдение всички системи за предоставяне на помощ, съществуващи в тези асоциирани държави. Тя предлага на тези асоциирани държави всички подходящи мерки, които са необходими за последователно развитие или функциониране на вътрешния пазар. В рамките на 1 година от влизането в сила на настоящото споразумение асоциираните държави извършват цялостен опис на схемите за помощ, установени преди влизането в сила на настоящото споразумение, и адаптират тези схеми за помощ към критериите, посочени в член 44 от рамковото споразумение, в рамките на 2 години от влизането в сила на настоящото споразумение.

3. Ако Европейската комисия, след като е уведомила страните да представят своите мнения, установи, че помощта, предоставена от дадена асоциирана държава или чрез ресурсите на асоциирана държава, е несъвместима с вътрешния пазар, или че тази помощ е била използвана не по предназначение, тя взема решение, че съответната асоциирана държава трябва да отмени или измени тази помощ в срок, определен от Европейската комисия.

4. Ако асоциираната държава не се съобрази с решението, посочено в параграф 3, в определения срок, Европейската комисия може да отнесе въпроса пряко до Съда на ЕС.

ЧЛЕН 47

Тълкуване и прилагане на правилата за държавна помощ

1. Чрез дерогация от член 81 от рамковото споразумение асоциираните страни се задължават да прилагат и тълкуват членове 44, 45 и 46 от рамковото споразумение в съответствие с критериите за прилагане на правилата, установени в членове 93, 106, 107 и 108 от ДФЕС, както и във всички действащи актове от вторичното законодателство на ЕС.

2. Приложение XV към протокола на всяка асоциирана държава съдържа разпоредбите, посочени в параграф 1 от настоящия член.
3. Без да се засягат разпоредбите на параграф 1, Съвместният комитет може да приема решения за изменение на приложение XV към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 48

Производство на селскостопански продукти и търговия с тях

Правилата за държавна помощ не се прилагат за производството на селскостопански продукти, изброени в приложение I към ДФЕС, и за търговията с тях.

ГЛАВА 3

ДРУГИ ОБЩИ ПРАВИЛА

ЧЛЕН 49

Възлагане на обществени поръчки и права на интелектуална, промишлена и търговска собственост

1. Приложение XVI към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби и договорености, приложими за възлагането на обществени поръчки. Освен ако е предвидено друго, тези специални разпоредби и договорености се прилагат за всички стоки и услуги, описани в посоченото приложение.
2. Приложение XVII към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби и договорености, приложими за правата на интелектуална, промишлена и търговска собственост. Освен ако е предвидено друго, тези специални разпоредби и договорености се прилагат за всички стоки и услуги.

ЧАСТ IV

ХОРИЗОНТАЛНИ РАЗПОРЕДБИ ВЪВ ВРЪЗКА С ЧЕТИРИТЕ ОСНОВНИ СВОБОДИ

ГЛАВА 1

СОЦИАЛНА ПОЛИТИКА

ЧЛЕН 50

Подобряване на условията на труд

Асоциираните страни се съгласяват, че е необходимо да се насърчава установяването на по-добри условия на труд и по-добър жизнен стандарт на работниците.

ЧЛЕН 51

Здравословни и безопасни условия на труд за работниците

1. Асоциираните страни обръщат особено внимание на насърчаването на подобрения, по-специално в работната среда, свързани със здравето и безопасността на работниците. За да се подпомогне постигането на тази цел, се прилагат минимални изисквания за постепенно въвеждане, като се вземат предвид условията и техническите правила, приложими в асоциираните страни. Тези минимални изисквания не възпрепятстват никоя от асоциираните страни да запазва в сила или да въвежда по-строги мерки за защита на условията на труд, съвместими с настоящото споразумение.

2. Приложение XVIII към протокола на всяка асоциирана държава съдържа разпоредбите, определящи минималните изисквания, посочени в параграф 1 от настоящия член.

ЧЛЕН 52

Трудово право

В областта на трудовото право асоциираните страни въвеждат необходимите мерки за осигуряване на доброто функциониране на настоящото споразумение. Тези мерки са посочени в приложение XVIII към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 53

Равно заплащане на жените и мъжете за равен труд или за труд с равна стойност

1. Всяка асоциирана страна осигурява и поддържа прилагането на принципа за равно заплащане на жените и мъжете за равен труд.

За целите на настоящия член под „заплащане“ се разбира обичайната основна или минимална заплата или надница, както и всяка друга придобивка в пари или в натура, изплатена пряко или непряко от работодателя на работниците за техния труд.

Равното заплащане без дискриминация, основаваща се на пола, означава:

а) че заплащането за един и същи труд, положен при сделна система за заплащане, се изчислява на база една и съща мерна единица;

б) че заплащането за труд, положен при повременна система за заплащане, е едно и също за една и съща работа.

2. Приложение XVIII към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби относно изпълнението на параграф 1 от настоящия член.

ЧЛЕН 54

Равно третиране на жените и мъжете

Асоциираните страни насърчават спазването на принципа на равно третиране на жените и мъжете, като прилагат разпоредбите, посочени в приложение XVIII към протокола на всяка асоциирана държава.

ЧЛЕН 55

Социален диалог

Асоциираните страни се стремят да насърчават диалога между социалните партньори, включително на европейско равнище.

ГЛАВА 2

ЗАЩИТА НА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ

ЧЛЕН 56

Защита на потребителите

В приложение XIX към протокола на всяка асоциирана държава са посочени разпоредби относно защитата на потребителите.

ГЛАВА 3

ОКОЛНА СРЕДА И КЛИМАТ

ЧЛЕН 57

Цели, свързани с околната среда и климата

1. Действията на асоциираните страни, свързани с околната среда и климата, имат следните цели:
 - а) опазване, защита и подобряване на качеството на околната среда;
 - б) допринасяне за опазване на здравето на хората;
 - в) осигуряване на разумно и рационално използване на природните ресурси; и
 - г) насърчаване на мерки за борба с изменението на климата.

2. Действията на асоциираните страни в областта на околната среда и климата се основават на принципа на превантивните действия, на принципа на приоритетното отстраняване още при източника на замърсяване на околната среда и на принципа „замърсителят плаща“. Изискванията за опазване на околната среда и действията в областта на климата са елемент от другите политики на асоциираните страни.

ЧЛЕН 58

Защитни мерки

В приложение XX към протокола на всяка асоциирана държава са посочени специални разпоредби относно защитните мерки, които се прилагат по силата на член 57 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 59

По-строги национални мерки

Защитните мерки, посочени в член 58 от рамковото споразумение, не възпрепятстват никога от асоциираните страни да запазва в сила или да въвежда по-строги защитни мерки, които са съвместими с настоящото споразумение.

ГЛАВА 4

СТАТИСТИКА

ЧЛЕН 60

Сътрудничество в областта на статистиката

1. Асоциираните страни осигуряват изготвянето и разпространението на съгласувана и съпоставима статистическа информация за описване и наблюдение на всички съответни икономически, социални и екологични аспекти на асоциираните държави.
2. За целите на параграф 1 асоциираните страни разработват и използват хармонизирани методи, определения и класификации, както и общи програми и процедури, като организират статистическата работа на съответните административни равнища и надлежно съблюдают необходимостта от статистическа поверителност.
3. Приложение XXI към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби относно статистиката.
4. Рамков протокол 5 съдържа специални разпоредби относно организацията на сътрудничеството в областта на статистиката.

ГЛАВА 5

ДРУЖЕСТВЕНО ПРАВО

ЧЛЕН 61

Дружествено право

Приложение XXII към протокола на всяка асоциирана държава съдържа специални разпоредби относно дружественото право.

ЧАСТ V

СЪТРУДНИЧЕСТВО

ЧЛЕН 62

Сътрудничество в областта на борбата с измамите

1. Асоциираните страни се задължават да се борят ефективно с измамите, корупцията, контрабандата и всяка друга незаконна дейност, засягаща финансовите интереси на ЕС.

За тази цел компетентните органи на асоциираните държави, от една страна, и Европейската комисия, Европейската служба за борба с измамите (OLAF) и Европейската прокуратура, от друга страна, си сътрудничат тясно, консултират се редовно и си оказват съдействие в рамките на съответните си правомощия. Компетентните органи на асоциираните държави и OLAF може да сключват административни договорености за сътрудничество.

За предпочитане е тези административни договорености да бъдат сключени преди асоциираната държава да може да получава средства от ЕС във връзка с участието си в програми, финансирани от ЕС.

Асоциираните държави си сътрудничат с ЕС в борбата с измамите и се ангажират постепенно да приведат своите политики и законодателство в съответствие с разпоредбите на ЕС относно борбата с измамите, без обаче да са задължени да ги хармонизират. Тези разпоредби на ЕС относно борбата с измамите са изброени в протоколите на асоциираните държави.

2. Асоциираните страни може да обменят доказателства, анализи или други видове информация, включително лични данни, с цел предотвратяване, разкриване, разследване, преследване и наказване по административен и наказателен ред на измами, корупция, контрабанда и всякакви други незаконни дейности, засягащи съответните им финансови интереси.

Информацията и доказателствата, предадени или получени в съответствие с настоящия член, независимо от тяхната форма, са предмет на професионална тайна и се ползват със защитата, с която се ползва подобна информация, включително лични данни, предоставена от националното право на асоциираната страна, която ги получава, и от съответните разпоредби, приложими за институциите на ЕС.

По-специално такава информация и доказателства не се съобщават на други лица, освен на лицата в институциите на ЕС или в органите на асоциираните държави, чиито служебни задължения изискват те да са запознати с тази информация и доказателства, и не могат да бъдат използвани от институциите на ЕС или от органите на асоциираните държави за цели, различни от тези, които попадат в приложното поле на настоящия член.

3. OLAF може да извършва проверки и инспекции на място на стопански субекти на територията на съответната асоциирана държава, когато тази асоциирана държава получава средства от ЕС по програми, финансирани от ЕС, когато Европейската комисия е възложила на OLAF задачи по изпълнението на бюджета в рамките на тези програми или когато дейности, свързани с измама, в асоциираната държава засягат митата или други собствени ресурси на ЕС, определени с решение на Съвместния комитет. Компетентните органи на съответната асоциирана държава подпомагат OLAF в това отношение в рамките на тясното сътрудничество, посочено в параграф 1.

В рамките на правомощията си и въз основа на надлежно обосновано искане, отправено до компетентните органи на асоциирана държава, OLAF може да извършва проверки и инспекции на място на стопански субекти на територията на тази асоциирана държава в случаи, различни от предвидените в първа алинея от настоящия параграф, при условие че компетентният орган на асоциирана държава не възразява срещу това надлежно обосновано искане.

ЧЛЕН 63

Сътрудничество по други въпроси

1. Асоциираните страни признават и се задължават да прилагат принципите на добро управление в областта на данъчното облагане, включително съществуващите световни стандарти за прозрачност и обмен на информация, справедливо данъчно облагане и минималните стандарти срещу свиването на данъчната основа и прехвърлянето на печалби. Асоциираните страни насърчават доброто управление в областта на данъчното облагане, подобряват международното сътрудничество в данъчната сфера и улесняват защитата на данъчните приходи.
2. Асоциираните страни се задължават да изменят, в срок от 4 години от влизането в сила на настоящото споразумение, протокола на асоциираната държава, за да бъдат включени разпоредби за взаимопомощ при събирането на всички данъчни вземания.

ЧАСТ VI

СЪТРУДНИЧЕСТВО ИЗВЪН ОБХВАТА НА ЧЕТИРИТЕ ОСНОВНИ СВОБОДИ

ЧЛЕН 64

Сфери на сътрудничество

Асоциираните страни може да укрепват или разширяват сътрудничеството си в рамките на дейностите на ЕС в областта на:

- научните изследвания и технологичното развитие;
- информационните услуги;
- околната среда;
- действията в областта на климата;
- образованието, обучението и младежта;
- социалната политика;
- защитата на потребителите;

- малките и средните предприятия;
- туризма;
- аудио-визуалната политика;
- гражданската защита;
- съдебното сътрудничество по гражданскоправни въпроси;
- културата;
- комуникацията;
- трансевропейските мрежи;
- регионалната политика; и
- общественото здраве,

доколкото тези въпроси не са уредени от други части на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 65

Диалог и консултации

1. Асоциираните страни може да засилят диалога си с всички подходящи средства, по-специално чрез процедурите, предвидени в част VII, с оглед определяне на областите и дейностите, в които по-тясното сътрудничество може да допринесе за постигането на общите им цели в областите, посочени в член 64 от рамковото споразумение.
2. По-специално асоциираните страни могат да обменят информация и, по искане на една от тях, да провеждат консултации в рамките на Съвместния комитет по отношение на плановете или предложения за създаване или изменение на рамкови програми, специфични програми, действия и проекти в областите, посочени в член 64 от рамковото споразумение.
3. Част VII се прилага *mutatis mutandis* по отношение на настоящата част, когато настоящата част или протоколите на асоциираните държави изрично предвиждат това.

ЧЛЕН 66

Форми на сътрудничество

Сътрудничеството, предвидено в член 64 от рамковото споразумение, може да приеме една от следните форми:

- а) участие на асоциираните държави в рамкови програми, специфични програми, проекти или други действия на ЕС;

- б) организиране на съвместни дейности в конкретни области, които може да включват съгласуване или координиране на дейности, обединяване на съществуващи дейности и създаване на съвместни *ad hoc* дейности;
- в) официален и неофициален обмен или предоставяне на информация;
- г) общи усилия за насърчаване на определени дейности на територията на асоциираните страни;
- д) паралелно законодателство с идентично или сходно съдържание, когато е уместно;
- е) координиране, когато това е от взаимен интерес, на усилията и дейностите чрез или в контекста на международни организации, както и на сътрудничеството с трети държави.

ЧЛЕН 67

Участие на асоциираните държави

в рамкови програми, специфични програми, проекти или други действия на ЕС

В случаите, в които сътрудничеството е под формата на участие на асоциираните държави в рамкова програма на ЕС, специфична програма, проект или друго действие на ЕС, се прилагат следните принципи:

- а) асоциираните държави получават достъп до цялата програма или до някои нейни части;
- б) статутът на асоциираните държави в комитетите, които подпомагат Европейската комисия в управлението или развитието на дейност на ЕС, за която асоциираните държави могат да допринасят финансово по силата на своето участие, отразява напълно този принос;

- в) решенията на ЕС, различни от тези, свързани с общия бюджет на ЕС, които пряко или непряко засягат рамкова програма, специфична програма, проект или друго действие, в които асоциираните държави участват съгласно решение, прието съгласно настоящото споразумение, са предмет на разпоредбите на член 65, параграф 3 от рамковото споразумение; редът и условията за продължаване на участието във въпросната дейност могат да бъдат преразгледани от Съвместния комитет в съответствие с член 72 от рамковото споразумение;
- г) на равнище отделни проекти институциите, предприятията, организациите и гражданите на асоциираните държави имат същите права и задължения в рамките на съответната програма или друго действие на ЕС, каквито се прилагат за партньорските институции, предприятия, организации и граждани на държавите — членки на ЕС; същото се прилага *mutatis mutandis* за участниците в обмена между държавите — членки на ЕС, и асоциираните държави в рамките на въпросната дейност;
- д) асоциираните държави, техните институции, предприятия, организации и граждани имат същите права и задължения по отношение на разпространението, оценката и използването на резултатите като тези, приложими за държавите — членки на ЕС, техните институции, предприятия, организации и граждани;
- е) асоциираните страни се задължават да улесняват движението на участниците в програмите или други действия, доколкото това е необходимо, в съответствие със съответните си правила и разпоредби.

ЧЛЕН 68

Финансово участие на асоциираните държави

1. Когато сътрудничеството, предвидено в настоящата част, включва финансово участие на асоциирана държава, това финансово участие е в една от следните форми:

а) приносът на асоциираните държави, произтичащ от тяхното участие в дейностите на ЕС, се изчислява пропорционално на:

- бюджетните кредити за поети задължения, и
- бюджетните кредити за плащания,

вписани всяка година за ЕС в общия му бюджет за всеки бюджетен ред, съответстващ на въпросните дейности.

Коефициентът на пропорционалност, определящ приноса на асоциираните държави, е сумата от съотношенията между brutния вътрешен продукт по пазарни цени на всяка асоциирана държава, от една страна, и сумата от brutния вътрешен продукт по пазарни цени на държавите — членки на ЕС, и на съответната асоциирана държава, от друга страна. Коефициентът на пропорционалност се изчислява за всяка бюджетна година въз основа на най-актуалните статистически данни.

Размерът на вноската на асоциираните държави е в допълнение — както при бюджетните кредити за поети задължения, така и при бюджетните кредити за плащания — към сумите, вписани за ЕС в общия му бюджет по всеки бюджетен ред, съответстващ на въпросните дейности.

Вноските, които се плащат всяка година от асоциираните държави, се определят въз основа на бюджетните кредити за плащания.

Задълженията, поети от ЕС преди участието на асоциираните държави във въпросните дейности въз основа на настоящото споразумение, както и произтичащите от това плащания, не пораждаат задължение за принос от страна на асоциираните държави;

- б) финансовият принос на асоциираните държави, произтичащ от участието им в определени проекти или други дейности, се основава на принципа, че всяка асоциирана държава трябва да покрива собствените си разходи и да прави подходяща вноска, която се определя от Съвместния комитет, за покриване на режимните разходи на ЕС;
- в) Съвместният комитет взема необходимите решения относно участието на асоциираните държави в разходите за въпросната дейност.

2. Подробните правила относно прилагането на настоящия член се съдържат в протокола на асоциираната държава относно условията за прилагане на член 68 от рамковото споразумение, посочен в член 72 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 69

Обмен на информация между публичните органи

Когато сътрудничеството се осъществява под формата на обмен на информация между публични органи, асоциираните държави имат същите права за получаване и задължения за предоставяне на информация като държавите — членки на ЕС, при спазване на изискванията за поверителност, които се определят от Съвместния комитет.

ЧЛЕН 70

Сътрудничество в определени области

Договореностите за сътрудничество в определени области се съдържат в протоколите на асоциираните държави.

ЧЛЕН 71

Предварително съществуващо сътрудничество

Освен ако в протокола на асоциирана държава е предвидено друго, сътрудничеството, което вече е установено между асоциираните страни в областите, посочени в член 64 от рамковото споразумение, към датата на влизане в сила на настоящото споразумение, впоследствие се урежда от съответните разпоредби на настоящата част и от протокола на тази асоциирана държава.

ЧЛЕН 72

Роля на Съвместните комитети

В съответствие с част VI Съвместните комитети вземат всички решения, необходими за прилагането на членове 64—71 от рамковото споразумение и произтичащите от тях мерки, които могат да включват, наред с другото, изготвяне, допълване или изменение на разпоредбите на протокола на асоциираната държава относно условията за прилагане на член 68 от рамковото споразумение, както и приемане на всички преходни разпоредби, необходими за прилагането на член 71 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 73

Нови сфери на сътрудничество

Асоциираните страни предприемат необходимите стъпки за развитие, укрепване или разширяване на сътрудничеството в рамките на дейностите на ЕС в области, които не са изброени в член 64 от рамковото споразумение, когато се счита, че такова сътрудничество може да допринесе за постигането на целите на настоящото споразумение, или се счита, че е от взаимен интерес по друг начин. Тези стъпки могат да включват изменение на член 64 от рамковото споразумение чрез добавяне на сфери на сътрудничество към сферите, изброени в него.

ЧЛЕН 74

Национални мерки

Без да се засягат други части на настоящото споразумение, настоящата част не изключва възможността всяка асоциирана страна да подготвя, приема и прилага мерки самостоятелно.

ЧАСТ VII

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ГЛАВА 1

ИНСТИТУЦИИ НА АСОЦИИРАНЕТО

ЧЛЕН 75

Комитет за асоцииране

1. Създава се Комитет за асоцииране. Той е съставен от представители на договарящите се страни. Той е оправомощен да разглежда всички общи въпроси, обхванати от настоящото споразумение, които могат да възникнат между страната ЕС и асоциираните държави.
2. Комитетът за асоцииране се председателства последователно от представител на страната ЕС, представител на Андора и представител на Сан Марино.
3. Комитетът за асоцииране приема своя процедурен правилник по взаимно съгласие между договарящите се страни.
4. За да изпълнява функциите си, Комитетът за асоцииране заседава с честота, определена в неговия процедурен правилник, и поне веднъж на 2 години. Той заседава и по инициатива на една от договарящите се страни в съответствие със своя процедурен правилник.

ЧЛЕН 76

Съвместни комитети

1. Създават се два съвместни комитета, които са съставени съответно от:
 - а) представители на страната ЕС и на Андора („Съвместен комитет ЕС—Андора“); и
 - б) представители на страната ЕС и на Сан Марино („Съвместен комитет ЕС—Сан Марино“).

За целите на рамковото споразумение всяко позоваване на Съвместен комитет се чете като позоваване на някой от съвместните комитети, изброени в букви а) и б).

2. Съвместните комитети осигуряват ефективното изпълнение и правилното функциониране на настоящото споразумение.
3. В рамките на съответните съвместни комитети асоциираните страни обменят мнения и информация по въпроси, обхванати от настоящото споразумение. По-специално, при консултациите в рамките на съответните съвместни комитети се обсъжда всеки въпрос, обхванат от настоящото споразумение, който създава трудности при прилагането или тълкуването и е повдигнат от една от асоциираните страни.
4. За постигане на целите на настоящото споразумение и осъществяване на сътрудничество в области от общ интерес, като същевременно се гарантира ефективното функциониране на вътрешния пазар на ЕС, разширен, за да обхване асоциираните държави в съответствие с разпоредбите и при условията на настоящото споразумение, включително по-специално протоколите на асоциираните държави, съответните съвместни комитети вземат всички решения, както е предвидено в настоящото споразумение.

5. Съответните съвместни комитети приемат с решение съответните си процедурни правилници, които по същество са еднакви.
6. Председателството на съответните съвместни комитети се упражнява последователно от асоциираните страни. Секретариатът на съвместните комитети се осигурява от ЕС.
7. За да изпълняват задачите си, съответните съвместни комитети заседават редовно и поне веднъж годишно на интервали, които се определят в съответния им процедурен правилник. Заседания се провеждат и по инициатива на председателя или по искане на някоя от асоциираните страни. Съответният съвместен комитет заседава не по-късно от 2 месеца след внасянето на искане от асоциирана държава.
8. Съответните съвместни комитети могат да решат да създадат подкомитети или работни групи, които да ги подпомагат при изпълнението на техните задачи. Съответните съвместни комитети определят в своите процедурни правилници методологията, състава и начина на работа на тези подкомитети и работни групи. Задачите на тези подкомитети и работни групи се определят от съответните съвместни комитети за всеки отделен случай.

ЧЛЕН 77

Вземане на решения от съвместните комитети

1. Всеки съвместен комитет взема своите решения по взаимно съгласие на асоциираните страни. По искане на една от асоциираните страни Съвместният комитет провежда обмен на мнения.

2. Измененията на протокол на асоциирана държава се приемат с решение на Съвместния комитет, освен ако в протокола на съответната асоциирана държава е предвидено друго.
3. Приложенията към протокол на асоциирана държава се изменят с решение на Съвместния комитет в съответствие с член 81 от рамковото споразумение.
4. Когато това е възможно и целесъобразно, Съвместните комитети вземат решенията си за изменение на приложенията към протоколите на асоциираните държави паралелно и въз основа на координирани предложения. Решенията, взети от Съвместен комитет, се предават и на асоциираната държава, която не е член на този Съвместен комитет.
5. Съвместният комитет може да взема решенията си чрез писмена процедура, освен в случаите, когато асоциирана страна поиска решението да бъде взето по време на заседание на Съвместния комитет.
6. Решенията, взети от Съвместния комитет, са със задължителен характер за асоциираните страни, които предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че тези решения влизат в сила в техния правен ред и се прилагат ефективно.

ЧЛЕН 78

Парламентарно сътрудничество

1. Създава се Парламентарен комитет за асоцииране. Той е форум за срещи и обмен на мнения между членовете на Европейския парламент и членовете на парламентите на асоциираните държави и допринася чрез диалог и дебати за по-доброто разбирателство между ЕС и асоциираните държави в областите, обхванати от настоящото споразумение.
2. Парламентарния комитет за асоцииране се състои от членове на Европейския парламент, от една страна, и от членове на парламентите на асоциираните държави, от друга страна. Общият брой на членовете на Парламентарния комитет за асоцииране е определен в устава на Парламентарния комитет за асоцииране, посочен в Рамков протокол 7.
3. Парламентарният комитет за асоцииране заседава последователно в ЕС и в една от асоциираните държави на интервали, които сам определя, в съответствие с устава на Парламентарния комитет за асоцииране.
4. Парламентарният комитет за асоцииране приема свой процедурен правилник в съответствие с устава на Парламентарния комитет за асоцииране.
5. Парламентарният комитет за асоцииране се председателства на ротационен принцип от представител на Европейския парламент и от представител на един от парламентите на асоциираните държави в съответствие с устава на Парламентарния комитет за асоцииране и с неговия процедурен правилник.

ЧЛЕН 79

Сътрудничество между икономически и социални партньори

1. Създава се Консултативен комитет за асоцииране на икономическите и социалните партньори. Той е посветен на насърчаването на диалога и сътрудничеството между различните икономически и социални организации на гражданското общество на ЕС и на асоциираните държави. Този диалог и сътрудничество обхващат всички икономически и социални аспекти на отношенията, установени с настоящото споразумение.
2. Консултативният комитет за асоцииране на икономическите и социалните партньори се състои от членове на Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК), от една страна, и от икономически и социални партньори, посочени от асоциираните държави, от друга страна.
3. Консултативният комитет за асоцииране на икономическите и социалните партньори приема свой процедурен правилник.
4. Консултативният комитет за асоцииране на икономическите и социалните партньори се председателства на ротационен принцип от представител на ЕИСК и от представители на икономическите и социалните партньори, определени от асоциираните държави, в съответствие с неговия процедурен правилник.

ГЛАВА 2

КОНСУЛТАЦИИ ВЪВ ВРЪЗКА С ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ НА ЕС

ЧЛЕН 80

Изготвяне на правен акт на ЕС

1. Веднага след като Европейската комисия изготви правен акт на ЕС в област, попадаща в обхвата на настоящото споразумение, тя уведомява за това асоциираните държави и се консултира неофициално с техните експерти по същия начин и в същите срокове, както се консултира с експертите на държавите — членки на ЕС, когато Европейската комисия изготвя своите предложения.
2. Когато внася предложението си в Съвета на Европейския съюз и в Европейския парламент, Европейската комисия предоставя копия от него на асоциираните държави.
3. По искане на една от асоциираните страни се провежда предварителен обмен на мнения в рамките на Съвместния комитет или чрез друг подходящ метод, който може да бъде официален или неофициален. По искане на една от тях асоциираните страни се консултират отново във важни моменти преди приемането на въпросния правен акт на ЕС. Когато е целесъобразно, асоциираните държави информират Европейската комисия за своите реакции и могат да посочат съответните си специфични ситуации.

4. Когато Европейската комисия изготвя делегирани актове по смисъла на член 290 от ДФЕС съгласно един от законодателните актове, обхванати от един или няколко протокола към настоящото споразумение, тя включва асоциираните държави във възможно най-пълна степен в изготвянето на своите предложения.
5. Когато Европейската комисия изготвя актове за изпълнение по смисъла на член 291 от ДФЕС съгласно един от законодателните актове, попадащи в обхвата на един или няколко протокола към настоящото споразумение, тя включва асоциираните държави във възможно най-пълна степен в изготвянето на своите предложения, които впоследствие се представят на комитетите, подпомагащи Европейската комисия при упражняването на нейните изпълнителни правомощия. При изготвянето на своите предложения Европейската комисия се консултира с експертите на асоциираните държави по същия начин и в същите срокове, както с експертите на държавите — членки на ЕС.
6. Когато Съветът на Европейския съюз е сезиран в съответствие с процедурата, приложима за съответния вид комитет, Европейската комисия предава на Съвета на Европейския съюз становищата на експертите от асоциираните държави.
7. Експертите на асоциираните държави се асоциират към работата на комитетите, които не попадат в обхвата на параграфи 4 и 5, когато това е необходимо с цел осигуряване на правилното функциониране на настоящото споразумение. Списъците на тези комитети и, когато е приложимо, на други комитети със сходни характеристики, се включват в протоколите на асоциираните държави. Условието на такова асоцииране са определени в протоколите на асоциираните държави и приложенията към тях по съответните въпроси.

ГЛАВА 3

ХОМОГЕННОСТ

ЧЛЕН 81

Изменение на приложенията

1. За да се гарантира спазването на принципите на член 4 от рамковото споразумение, асоциираните страни си сътрудничат тясно, за да се даде възможност за ефективно и бързо вземане на решения от съвместните комитети и да се гарантира, че правните актове на ЕС, приети в областите, обхванати от настоящото споразумение, се включват в съответните приложения във възможно най-кратък срок след приемането им и предаването им на асоциираните държави.
2. Съвместните комитети вземат решенията за изменение на приложенията, за да осигурят, доколкото е възможно, едновременното прилагане на правни актове на ЕС, посочени в параграф 1, в ЕС и на националното законодателство за тяхното прилагане в асоциираните държави. В случай на затруднения консултациите между асоциираните страни се засилват официално или неофициално с цел намиране на взаимно приемливо решение, включително възможността да се вземе предвид еквивалентността на националното законодателство. Съответната асоциирана държава предава в писмен вид цялата полезна информация на ЕС, за да може да се направи задълбочена оценка на ситуацията.

3. Решенията на съвместните комитети съгласно параграф 2 от настоящия член се вземат най-късно при изтичането на 6-месечен срок от датата на отнасяне на въпроса до съвместия комитет. Ако при изтичането на този срок асоциираната държава все още не е дала съгласието си за включване на правен акт на ЕС в съответното приложение в съответствие с параграф 1 от настоящия член, се прилага процедурата за уреждане на спорове, предвидена в член 90 от рамковото споразумение. Счита се, че въпросът е отнесен до Съвместния комитет съгласно член 90, параграф 1 от рамковото споразумение, към края на този период.

4. Когато с решение на Съвместния комитет се изменя приложение, което съгласно това изменение се позовава на правни актове на ЕС, и когато това изменение изисква приемането на мерки за изпълнение в съответната асоциирана държава, тези мерки за изпълнение се приемат в същия срок като срока, определен за изпълнение на тези правни актове на ЕС от страна на държавите — членки на ЕС, освен ако Съвместният комитет не реши друго. Този срок започва да тече от деня на влизане в сила на решението на Съвместния комитет.

ЧЛЕН 82

Конституционни изисквания на асоциираните държави

1. Когато решение, взето от Съвместен комитет, може да бъде изпълнено в асоциирана държава само след изпълнението на определени конституционни изисквания, това решение влиза в сила в правния ред на тази асоциирана държава, след като въпросните конституционни изисквания бъдат изпълнени. ЕС се нотифицира относно датата на изпълнение на посочените конституционни изисквания.

2. Ако след изтичането на 6-месечен срок от вземането на решението на Съвместния комитет такова уведомление не бъде направено, решението на Съвместния комитет се прилага временно до изпълнението на конституционните изисквания, посочени в параграф 1, освен ако асоциираната държава не уведоми ЕС, че такова временно прилагане не може да се осъществи, и за съответните причини за това.

3. Ако при изтичането на период от 12 месеца след вземането на решението на Съвместния комитет това решение не е било изпълнено в асоциираната държава, се прилага член 90 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 83

Автоматична процедура

1. Чрез дерогация от член 81 от рамковото споразумение, когато в приложение I към протокол на асоциирана държава се прави позоваване на правен акт на ЕС, това позоваване се тълкува като позоваване на този правен акт на ЕС с актуализациите, без да е необходимо новите правни актове на ЕС да се включват в приложение I.

2. За целите на параграф 1 „с актуализациите“ означава:

- а) пълна замяна на основен акт на ЕС с нов основен акт;
- б) приемането на делегирани актове от Европейската комисия за допълване или изменение на някои несъществени елементи на основния акт на ЕС;
- в) последователни изменения на делегираните актове, посочени в буква б);

- г) приемането на актове за изпълнение от страна на Европейската комисия, необходими за прилагането на правния акт на ЕС;
 - д) последователни изменения на актовете за изпълнение, посочени в буква г).
3. Всяка година, с цел прозрачност, съвместните комитети вземат под внимание правните актове на ЕС, които са предмет на автоматичната процедура.

ЧЛЕН 84

Опростена процедура

1. Чрез дерогация от член 81 от рамковото споразумение и без да се засяга член 83 от рамковото споразумение, асоциираните държави предприемат едновременно с държавите — членки на ЕС, мерки, съответстващи на мерките, предприети от държавите — членки на ЕС, съгласно съответните правни актове на ЕС, приети в следните области, без да е необходимо тези нови правни актове на ЕС да се включват в приложение I към протокола на асоциираната държава:
- а) мерки за контрол във връзка с болести по животните;
 - б) храни и фуражи от трети държави, които са предмет на ограничения;
 - в) движение с нетърговска цел на домашни любимци;
 - г) внос от трети държави;
 - д) освобождаване в околната среда.

2. Чрез дерогация от член 106 и без да се засяга процедурата, предвидена в член 77 от рамковото споразумение, списъкът с области, посочен в параграф 1 от настоящия член може да бъде изменен с решение на Съвместния комитет.

3. Всяка година, с цел прозрачност, съвместните комитети вземат под внимание правните актове на ЕС, които са предмет на опростената процедура.

ЧЛЕН 85

Еднакво тълкуване

1. Настоящото споразумение и правните актове на ЕС, посочени в него, се тълкуват и прилагат по еднакъв начин.

2. Правните актове на ЕС, към които препраща настоящото споразумение, и, доколкото прилагането им включва понятия от правото на ЕС — разпоредбите на настоящото споразумение, се тълкуват и прилагат в съответствие със съдебната практика на Съда на ЕС, независимо дали е постановена преди или след подписването на настоящото споразумение.

3. Съвместните комитети правят преглед на развитието на съдебната практика на Съда на ЕС, за да установят всяко несъответствие между вътрешния правен ред на асоциираната държава и съдебната практика на Съда на ЕС и да проучат как то да бъде отстранено.

4. Когато асоциирана държава, след като е била уведомена от Европейската комисия за наличието на несъответствие между нейния правен ред и съдебната практика на Съда на ЕС, не е предприела необходимите мерки за отстраняването му в срок от 6 месеца, се прилага процедурата, предвидена в член 90 от рамковото споразумение. Счита се, че към края на този срок въпросът е отнесен до Съвместния комитет съгласно член 90, параграф 1 от рамковото споразумение.

ГЛАВА 4

ПРОЦЕДУРА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ

ЧЛЕН 86

Общо наблюдение

1. С оглед да се осигури единното наблюдение на прилагането на настоящото споразумение, Европейската комисия и националните органи на асоциираните държави си сътрудничат, обменят информация и провеждат взаимни консултации по въпроси на политиката за наблюдение и по отделни случаи.
2. Наблюдението на прилагането на настоящото споразумение се извършва съвместно от асоциираните страни в рамките на съвместиян комитет. Когато Европейската комисия или националните органи на някоя от асоциираните държави установят случай на неприлагане или неправилно прилагане, те сезират Съвместния комитет с цел намиране на приемливо решение. Ако не бъде намерено решение, се прилага процедурата, предвидена в член 90 от рамковото споразумение.
3. Компетентните органи на асоциираните страни може да получават и да разглеждат жалби във връзка с прилагането на настоящото споразумение. При получаване на такива жалби те информират другата асоциирана страна.

ЧЛЕН 87

Наблюдение в конкретни сектори

1. Когато с правните актове на ЕС, изброени в приложенията, се предоставят правомощия на Европейската комисия, включително правомощия за вземане на решения или изпълнителни правомощия, по отношение на компетентните органи на държавите — членки на ЕС, стопанските субекти или физическите лица от ЕС, Европейската комисия има същите правомощия, *mutatis mutandis*, по отношение на асоциираните държави и техните физически и юридически лица. В протоколите може да бъдат предвидени специални разпоредби.
2. За да изпълнява задачите си в съответствие с параграф 1, Европейската комисия може да поиска от компетентните органи на асоциираните държави и от съответните физически и юридически лица всяка информация, която счита за необходима.

ЧЛЕН 88

Сътрудничество с компетентните органи на държавите — членки на ЕС, и институциите на ЕС

Всяка асоциирана държава може да разчита на сътрудничеството с една или няколко държави — членки на ЕС, или на институциите на ЕС, за да спазва задълженията си по отношение на изпълнението и ефективното прилагане на настоящото споразумение. В такива случаи асоциираната държава взема мерки, за да определи подробностите във връзка с това сътрудничество, и информира Европейската комисия за това в рамките на Съвместния комитет. Тези мерки не засягат по никакъв начин правомощията на Европейската комисия.

ГЛАВА 5

УРЕЖДАНЕ НА СПОРОВЕ И СЪДЕБЕН КОНТРОЛ

ЧЛЕН 89

Принцип на изключителност

Асоциираните страни не могат да отнасят спорове, свързани с тълкуването или прилагането на настоящото споразумение или на правните актове на ЕС, посочени в него, за разрешаване чрез други методи освен предвидените в настоящото споразумение.

ЧЛЕН 90

Уреждане на спорове между асоциираните страни

1. При възникване на трудности асоциираните страни се консултират помежду си и полагат усилия за ефективното функциониране на настоящото споразумение и за уреждането на всеки проблем чрез конструктивен диалог. В случай на спор относно тълкуването или прилагането на настоящото споразумение или на правен акт на ЕС, посочен в него, страната ЕС или асоциираната държава може да отнесе въпроса до Съвместния комитет чрез писмено известие. Страната ЕС или асоциираната държава, която възнамерява да отнесе въпроса до Съвместния комитет съгласно настоящия параграф, информира за това предварително другата страна.

2. Когато страната ЕС или асоциираната държава отнесе въпроса до Съвместния комитет, Съвместният комитет заседава възможно най-скоро в срок от 2 месеца от отнасянето на въпроса до него. На Съвместния комитет се предоставя цялата необходима информация, за да може той да разгледа подробно ситуацията. Съвместният комитет проучва всички възможности за намиране на решение в съответствие с настоящото споразумение и може да вземе всяко решение, което може да бъде полезно за тази цел.
3. Ако в срок от 6 месеца от датата на първото си заседание в съответствие с настоящия член Съвместният комитет не успее да намери разрешение за трудностите, посочени в параграф 1 от настоящия член, всяка от асоциираните страни може да отнесе въпроса до Съда на ЕС. За целите на тяхното изпълнение и прилагане Съдът на ЕС тълкува разпоредбите, посочени в член 85, параграфи 1 и 2 от рамковото споразумение. Когато дадена асоциирана страна обмисля да отнесе въпрос до Съда на ЕС в съответствие с настоящия параграф, тя незабавно уведомява писмено другата асоциирана страна и ѝ предоставя цялата необходима информация.
4. Асоциираните държави се ползват със същите права като държавите — членки на ЕС, и институциите на ЕС и подлежат на същите процедури пред Съда на ЕС.
5. Асоциираните страни се консултират помежду си в рамките на Съвместния комитет и уреждат спора си, за да осигурят изпълнението на решението на Съда на ЕС от страната ЕС или от асоциираната държава в срок от 12 месеца от датата на това решение. За тази цел на Съвместния комитет се предоставя цялата необходима информация, позволяваща му да разгледа подробно ситуацията.

6. Ако Съвместният комитет не успее да разреши спора, той може да вземе решение за компенсаторни мерки за предполагаемото неправилно прилагане на настоящото споразумение, така че да се отстрани евентуален дисбаланс. Това решение се взема в срок от 12 месеца от датата на решението на Съда на ЕС.

7. Ако Съвместният комитет не е взел решение относно компенсаторните мерки, посочени в параграф 6, асоциираната страна, която твърди, че настоящото споразумение се прилага неправилно, може да предприеме компенсаторни мерки за отстраняване на евентуален дисбаланс. Обхватът и продължителността на тези компенсаторни мерки се ограничават до това, което е строго необходимо за коригиране на положението и причинява възможно най-малко смущения във функционирането на настоящото споразумение.

8. Асоциираната страна, засегната от компенсаторни мерки, посочени в параграф 7, може да представи забележките си пред Съвместния комитет с оглед вземане на решение относно пропорционалността на тези компенсаторни мерки. Ако Съвместният комитет не е в състояние да вземе решение в срок от 3 месеца, от когато въпросът е бил отнесен до него, всяка от асоциираните страни може да отнесе въпроса за пропорционалността на тези компенсаторни мерки до арбитраж в съответствие с Рамков протокол 6. Никакви въпроси, свързани с тълкуването на настоящото споразумение, както е посочено в параграф 3, не се разглеждат от арбитраж. Арбитражното решение има задължителна сила за асоциираните страни.

Когато са предприети компенсаторни мерки съгласно параграф 6 или 7, правата на физическите лица по силата на настоящото споразумение към датата на влизане в сила на тези компенсаторни мерки се запазват, както и съпътстващите ги задължения по настоящото споразумение.

ЧЛЕН 91

Съдебен контрол

1. Всеки контрол на законосъобразността на правните актове на ЕС, приети от институциите, органите, службите или агенциите на ЕС в рамките на приложното поле на настоящото споразумение, е от изключителната компетентност на Съда на ЕС.
2. Правните актове на ЕС, посочени в параграф 1, чиито адресати са асоциирана държава или физическо или юридическо лице, което е с местожителство или е установено в асоциирана държава, подлежат на съдебен контрол от Съда на ЕС. Такъв съдебен контрол върху тях се осъществява в съответствие с член 263 от ДФЕС.
3. Независимо от изтичането на срока, предвиден в член 263, шеста алинея от ДФЕС, асоциирана държава, както и всяко физическо или юридическо лице, което е с местожителство или е установено на нейна територия, може, в рамките на производство, в което се оспорва акт с общо приложение, приет от институция, орган, служба или агенция на ЕС, да се позове на основанията, посочени в член 263, втора алинея от ДФЕС, за да обоснове неприложимостта на този акт пред Съда на ЕС.

ЧЛЕН 92

Иск за установяване на неправомерно бездействие

1. Асоциирана държава, както и всяко физическо или юридическо лице, което е с местожителство или е установено на нейна територия, може да подаде жалба до Съда на ЕС, че институция, орган, служба или агенция на ЕС, в нарушение на настоящото споразумение, е пропуснала да адресира до това физическо или юридическо лице даден акт, с изключение на препоръка или становище.

2. Искът за установяване на неправомерно бездействие, посочен в параграф 1, е допустим само ако институцията, органът, службата или агенцията на ЕС преди това е била поканена да действа. Ако след изтичане на срок от 2 месеца от тази покана съответната институция, орган, служба или агенция на ЕС не се е произнесла, искът може да бъде заведен в нов двумесечен срок.

ЧЛЕН 93

Обжалване в случай на извъндоговорна отговорност

В случаите на извъндоговорна отговорност и в съответствие с настоящото споразумение асоциирана държава, както и физическите или юридическите лица, които са с местожителство или са установени на нейна територия, могат да сезират Съда на ЕС, за да получат обезщетение за вреди, причинени от дейността на институциите, органите, службите или агенциите на ЕС или от техните длъжностни лица или други служители при изпълнение на техните задължения.

ЧЛЕН 94

Преюдициално запитване

1. Когато по всящо дело пред съд или трибунал на дадена асоциирана държава е повдигнат въпрос, свързан с тълкуването на настоящото споразумение или с валидността на акт, приет от институции, органи, служби или агенции на ЕС в рамките на приложното поле на настоящото споразумение, този съд или трибунал на асоциирана държава може да отправи преюдициално запитване до Съда на ЕС.

2. Когато такъв въпрос е повдигнат по всящо дело пред съд или трибунал на асоциирана държава, чиито решения не подлежат на обжалване съгласно вътрешноправния ред на асоциираната държава, въпросният съд или трибунал на асоциирана държава е длъжен да сезира Съда на ЕС.

3. Всяка асоциирана държава има право да представи писмени становища пред Съда на ЕС, когато съд или трибунал на държава — членка на ЕС, е отправил преюдициално запитване във връзка с настоящото споразумение или когато съд или трибунал в някоя от асоциираните държави е направил същото в случая, посочен в параграф 1.

ЧЛЕН 95

Приложимо право към производствата пред Съда на ЕС

При предявяване на иск пред Съда на ЕС съгласно членове 90—94 от рамковото споразумение процедурата, приложима пред Съда на ЕС, е същата като предвидената в правото на ЕС по отношение на подобни иски, основани на ДФЕС.

ЧЛЕН 96

Решения на Съда на ЕС

1. Решенията на Съда на ЕС, постановени съгласно настоящото споразумение, имат задължителна сила.

2. Институцията, органът, службата или агенцията на ЕС, чийто акт е бил отменен или чието бездействие е било обявено за противоречащо на настоящото споразумение, е длъжна да предприеме необходимите мерки за изпълнение на решението на Съда на ЕС.

ГЛАВА 6

ЗАЩИТНИ МЕРКИ И НЕПРЕОДОЛИМА СИЛА

ЧЛЕН 97

Защитни мерки

1. В случай на сериозни икономически, обществени или екологични затруднения от секторно или регионално естество, които са причинени от прилагането на настоящото споразумение и които има вероятност да продължат, асоциираната страна може едностранно да предприеме подходящи защитни мерки при условията и в съответствие с процедурите, предвидени в настоящия член.
2. Защитните мерки, посочени в параграф 1, се ограничават по обхват и продължителност до строго необходимото за справяне със ситуацията. Предимство се отдава на мерките, които в най-малка степен засягат функционирането на настоящото споразумение.
3. Когато дадена асоциирана страна обмисля да предприеме защитните мерки, посочени в параграф 1, тя незабавно уведомява писмено другата асоциирана страна и ѝ предоставя цялата относима информация.
4. Асоциираните страни незабавно се консултират помежду си в рамките на Съвместния комитет, за да намерят приемливо решение.

5. Съответната асоциирана страна не може да предприема защитните мерки, посочени в параграф 1, преди изтичането на 1 месец от датата на уведомлението, предвидено в параграф 3, освен ако процедурата за консултация в рамките на Съвместния комитет е приключила преди това. Когато извънредни обстоятелства налагат незабавни действия, които не позволяват провеждането на предварителни консултации, съответната асоциирана страна може незабавно и при условие че своевременно представи мотивирано уведомление на Съвместния комитет, да предприеме такива спешни защитни мерки, каквито са строго необходими за справяне със ситуацията.
6. Асоциираната страна уведомява своевременно Съвместния комитет за предприетите защитни мерки и предоставя цялата надлежна информация.
7. Предприетите защитни мерки са предмет на консултации в Съвместния комитет на всеки 3 месеца от датата на приемането им с оглед на тяхното евентуално премахване преди датата, на която следва да изтече действието им, или с оглед на евентуалното ограничаване на тяхното приложно поле. Всяка от асоциираните страни може да поиска от Съвместния комитет да преразгледа или отмени тези защитни мерки.
8. Ако защитна мярка, предприета от дадена асоциирана страна, създава дисбаланс между правата и задълженията по настоящото споразумение, другата асоциирана страна може да предприеме такива пропорционални мерки за възстановяване на баланса, каквито са строго необходими за отстраняване на дисбаланса. Предимство се отдава на мерките, които в най-малка степен засягат функционирането на настоящото споразумение.

9. Всяка от асоциираните страни може по всяко време да поиска от Съвместния комитет да се произнесе по пропорционалността на защитните мерки, посочени в параграф 1 или 5, или на мерките за възстановяване на баланса, посочени в параграф 8. Ако Съвместният комитет не е в състояние да вземе решение в рамките на 3 месеца, след като въпросът е бил отнесен до него, всяка от асоциираните страни може да отнесе въпроса за пропорционалността на тези мерки до арбитраж в съответствие с Рамков протокол 6. Никакви въпроси, свързани с тълкуването на настоящото споразумение, не се разглеждат от арбитража. Арбитражното решение има задължителна сила за страните по спора.

ЧЛЕН 98

Непреодолима сила

1. В случай на терористично нападение или природно или причинено от човека бедствие, което засяга асоциирана страна, тази асоциирана страна може незабавно и едностранно да предприеме подходящи защитни мерки при условията и в съответствие с процедурите, предвидени в настоящия член.
2. Защитните мерки, посочени в параграф 1, се ограничават по обхват и продължителност до строго необходимото за справяне със ситуацията. Предимство се отдава на мерките, които в най-малка степен засягат функционирането на настоящото споразумение.
3. Съответната асоциирана страна уведомява своевременно Съвместния комитет за предприетите защитни мерки и предоставя цялата надлежна информация.

4. Предприетите защитни мерки са предмет на консултации в Съвместния комитет на всеки 3 месеца от датата на приемането им с оглед на тяхното евентуално премахване преди датата, на която следва да изтече действието им, или с оглед на евентуалното ограничаване на тяхното приложно поле. Всяка от асоциираните страни може да поиска от Съвместния комитет по всяко време да преразгледа или отмени тези защитни мерки.

5. Ако защитна мярка, предприета от дадена асоциирана страна, създава дисбаланс между правата и задълженията по настоящото споразумение, другата асоциирана страна може да предприеме такива пропорционални мерки за възстановяване на баланса, каквито са строго необходими за отстраняване на дисбаланса. Предимство се отдава на мерките, които в най-малка степен засягат функционирането на настоящото споразумение.

6. Всяка от асоциираните страни може да поиска от Съвместния комитет да се произнесе по пропорционалността на мерките, посочени в параграф 1 или 5. Ако Съвместният комитет не е в състояние да вземе решение в рамките на 3 месеца, след като въпросът е бил отнесен до него, всяка от асоциираните страни може да отнесе въпроса за пропорционалността на тези мерки до арбитраж в съответствие с Рамков протокол 6. Никакви въпроси, свързани с тълкуването на настоящото споразумение, не се разглеждат от арбитража. Арбитражното решение има задължителна сила за страните по спора.

ЧЛЕН 99

Решения, с които се налагат парични задължения

1. Решенията, взети от Европейската комисия съгласно настоящото споразумение и налагащи финансови задължения на лица, които не са държави, подлежат на изпълнение. Същото се отнася и за решенията на Съда на ЕС, с които се налагат такива парични задължения съгласно методите за уреждане на спорове, предвидени в настоящото споразумение.
2. Принудителното изпълнение се урежда от гражданскопроцесуалните норми, които са в сила в държавата, на чиято територия се осъществява принудителното изпълнение. Изпълнителното основание се прилага към решението без допълнителни формалности освен контрола за автентичност на решението от страна на органите, определени за тази цел от всяка държава — членка на ЕС, и всяка асоциирана държава, и за които тя уведомява другата асоциирана страна.
3. Когато формалностите по параграф 2 бъдат изпълнени по заявление на заинтересованата страна, последната може да пристъпи към принудително изпълнение, като сезира директно компетентния орган в съответствие със законодателството на държавата, на чиято територия трябва да се осъществи принудителното изпълнение. Принудителното изпълнение може да бъде спряно само с решение на Съда на ЕС. Независимо от това съдилищата на съответните държавите са компетентни да разглеждат жалби относно редовността на принудителното изпълнение.

ЧАСТ VIII

ОБЩИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 100

Изпълнение

Асоциираните страни предприемат всички общи или специални мерки, необходими за изпълнение на задълженията им по настоящото споразумение, на съответните протоколи и на правните актове на ЕС, посочени в него, и се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на техните цели.

ЧЛЕН 101

Режим на собственост върху имущество

Настоящото споразумение по никакъв начин не засяга разпоредбите в асоциираните страни, отнасящи се до режима на собственост върху имущество.

ЧЛЕН 102

Изключения във връзка със сигурността

Никоя от разпоредбите на настоящото споразумение не възпрепятства асоциирана страна да предприема мерки, които:

- а) са необходими, за да се предотврати разгласяване на информация, която противоречи на нейните основни интереси в областта на сигурността;
- б) се отнасят до производството на оръжие, боеприпаси и военно оборудване или други продукти, необходими за целите на отбраната, или до търговията с тях, или до научните изследвания, развойната дейност или производството от основно значение за целите на отбраната, при условие че такива мерки не нарушават условията на конкуренция по отношение на продуктите, които не са предназначени конкретно за военни цели;
- в) се отнасят до материали, свързани с ядреното делене и ядрения синтез, или до материали, от които те се получават;
- г) са съществени за сигурността на асоциираната страна в случай на сериозни вътрешни безредици, засягащи поддържането на реда и законността, във време на война или сериозно международно напрежение, съставляващо заплаха от война, или за да изпълни задължения, които е поела в съответствие с Устава на Организацията на обединените нации за поддържането на мира и международната сигурност.

ЧЛЕН 103

Ограничителни мерки на ЕС

Асоциираните държави предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че правата и задълженията по настоящото споразумение не дават възможност или не позволяват по никакъв начин, в рамките на тяхната юрисдикция, заобикалянето на ограничителните мерки на ЕС, приети съгласно член 29 от ДЕС и член 215 от ДФЕС.

ЧЛЕН 104

Териториален обхват

1. Рамковото споразумение и рамковите протоколи се прилагат на териториите, на които се прилагат ДЕС и ДФЕС, при условията, предвидени в тези Договори, както и на съответните територии на Андора и на Сан Марино.
2. Протоколът на всяка асоциирана държава се прилага на териториите, на които се прилагат ДЕС и ДФЕС, при условията, предвидени в тези Договори, както и на територията на съответната асоциирана държава.

ЧЛЕН 105

Бъдещи присъединявания към ЕС

1. ЕС уведомява асоциираните държави за всяко ново искане за присъединяване към ЕС от страна на трета държава. Комитетът за асоцииране проучва всички последици от присъединяването на трета държава към ЕС върху настоящото споразумение преди датата на такова присъединяване.
2. Доколкото е необходимо, преди влизането в сила на споразумение за присъединяване на трета държава към ЕС договарящите се страни изменят настоящото споразумение съобразно със съответните си вътрешни процедури.
3. Настоящото споразумение се прилага по отношение на всяка нова държава — членка на ЕС, от датата на присъединяване на тази нова държава членка към ЕС.

ЧЛЕН 106

Изменения на рамковото споразумение

Всяка договаряща се страна може да представи на останалите договарящи се страни предложения за изменение на рамковото споразумение. Предложенията за изменение на рамковото споразумение са предмет на преговори между договарящите се страни в рамките на Комитета за асоцииране. Когато договарящите се страни се споразумеят за изменение на рамковото споразумение, то се подписва и приема от договарящите се страни и влиза в сила след уведомяване от всяка от договарящите се страни за приключване на съответните ѝ вътрешни процедури и след депозиране на инструментите за ратификация.

ЧЛЕН 107

Изменения на рамковите протоколи

Всяка договаряща се страна може да представи на останалите договарящи се страни предложения за изменение на даден рамков протокол. Предложенията за изменение на даден рамков протокол са предмет на преговори между договарящите се страни в рамките на Комитета за асоцииране. Когато договарящите се страни се споразумеят за изменение на даден рамков протокол, той се подписва и приема от договарящите се страни и влиза в сила след уведомяване от всяка от договарящите се страни за приключване на съответните ѝ вътрешни процедури и след депозиране на инструментите за ратификация.

ЧЛЕН 108

Изменения на протоколите на асоциираните държави

Страната ЕС или съответната асоциирана държава могат да представят предложения за изменение на протокола на съответната асоциирана държава. Предложенията за изменение на протокол на асоциирана държава са предмет на преговори между асоциираните страни в рамките на Съвместния комитет. Когато асоциираните страни се споразумеят за изменение на протокол на съответната асоциирана държава, Съвместният комитет приема с решение това изменение. Когато в съответствие с член 77, параграф 2 протоколът на асоциираната държава предвижда, че цялото или част от дадено изменение на този протокол на асоциирана държава може да влезе в сила едва след приключване на вътрешните процедури на асоциираната страна, решението на Съвместния комитет поражда действие едва след като асоциираните страни уведомят за приключването на съответните си вътрешни процедури.

ЧЛЕН 109

Протоколи и приложения

Рамковите протоколи, протоколите на асоциираните държави, приложенията и актовете, посочени в тях, адаптирани за целите на настоящото споразумение, представляват неразделна част от настоящото споразумение и имат същата правна сила.

ЧЛЕН 110

Съществуващи споразумения

1. Освен ако в настоящото споразумение, и по-специално в Рамков протокол 2 и в протоколите на асоциираните държави, е предвидено друго, прилагането на настоящото споразумение има предимство пред съществуващите двустранни споразумения, обвързващи ЕС, от една страна, и една от асоциираните държави, от друга страна, доколкото същият предмет е уреден в настоящото споразумение.
2. Освен ако в настоящото споразумение е предвидено друго, когато в него се споменават изцяло или частично съществуващи двустранни споразумения, обвързващи ЕС, от една страна, и една от асоциираните държави, от друга страна, те се разбират като включващи измененията им и споразуменията, които ги заместват и влизат в сила за двете асоциирани страни на или след датата на влизане в сила на настоящото споразумение.

ЧЛЕН 111

Езиков режим

1. Настоящото споразумение е съставено в един-единствен оригинал на английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки, шведски и каталонски език, като текстовете на всеки от тези езици са еднакво автентични.
2. Текстовете на правните актове на ЕС, на които се прави позоваване в настоящото споразумение, са еднакво автентични на английски, български, гръцки, датски, естонски, ирландски, испански, италиански, латвийски, литовски, малтийски, немски, нидерландски, полски, португалски, румънски, словашки, словенски, унгарски, фински, френски, хърватски, чешки и шведски език, както са публикувани в *Официален вестник на Европейския съюз*, и с цел установяването на автентичността им тези правни актове на ЕС се съставят на каталонски език.

ЧЛЕН 112

Влизане в сила, временно прилагане и прекратяване

1. Договарящите се страни ратифицират, сключват или утвърждават настоящото споразумение съгласно своите съответни конституционни или институционални изисквания. Настоящото споразумение влиза в сила между договарящите се страни на първия ден от втория месец след последното уведомление за депозиране на инструментите за ратификация, сключване или утвърждаване при Генералния секретар на Съвета на Европейския съюз, който действа като депозитар на настоящото споразумение.
2. До приключване на процедурите по ратификация, сключване или утвърждаване, посочени в параграф 1, договарящите се страни могат да прилагат временно настоящото споразумение изцяло и/или частично от първия ден на месеца, следващ месеца, в който дадена договаряща се страна е депозирала своите инструменти за ратификация, сключване или утвърждаване при Генералния секретар на Съвета на Европейския съюз, освен ако друга договаряща се страна не уведоми, че такова временно прилагане не може да се осъществи.
3. Ако условията за временно прилагане между договарящите се страни в съответствие с параграф 2 не са изпълнени, настоящото споразумение може да се прилага изцяло или частично между страната ЕС и една от асоциираните държави от първия ден на втория месец, следващ месеца, в който страната ЕС или съответната асоциирана държава са депозирали своите инструменти за ратификация, сключване или утвърждаване при Генералния секретар на Съвета на Европейския съюз, освен ако страната ЕС или съответната асоциирана държава не уведоми, че такова временно прилагане не може да се осъществи. За срока на прилагане на настоящото споразумение съгласно настоящия параграф позоваванията на Комитета за асоцииране в членове 75, 105, 106 и 107 от рамковото споразумение, се разбират като позовавания на „Съвместния комитет“. За същия срок Съвместният комитет взема решения относно всички технически адаптации на настоящото споразумение, необходими за осигуряване на правилното му функциониране.

4. Асоциирана страна може да прекрати настоящото споразумение, като уведоми писмено другата асоциирана страна за своето решение да прекрати настоящото споразумение. Настоящото споразумение престава да се прилага между съответните асоциирани страни 6 месеца след получаването на това уведомление, при спазване на условията, посочени в параграф 5.
5. Настоящото споразумение продължава да се прилага между страната ЕС и останалата асоциирана държава, ако прекратяването на настоящото споразумение от една от асоциираните държави не засяга договарящите се страни.
6. Когато настоящото споразумение престане да се прилага, правата и задълженията, които физическите лица и стопанските субекти вече са придобили по силата на настоящото споразумение, се запазват. Страната ЕС и съответната асоциирана държава решават по взаимно съгласие какви действия да бъдат предприети по отношение на права или задължения в процес на придобиване. Настоящият параграф не засяга специалните разпоредби, предвидени в член 90 от рамковото споразумение.

7. Считано от датата, от която настоящото споразумение се прилага временно съгласно параграф 2 или се прилага между страната ЕС и съответната асоциирана държава съгласно параграф 3, позоваванията в настоящото споразумение на датата на влизане в сила на настоящото споразумение или на влизането в сила на настоящото споразумение се разбират като позовавания на датата, от която настоящото споразумение се прилага временно съгласно параграф 2 или се прилага между страната ЕС и съответната асоциирана държава съгласно параграф 3.

В ПОТВЪРЖДЕНИЕ НА КОЕТО долуподписаните, надлежно упълномощени за целта представители, подписаха настоящото споразумение.

Съставено в ... на ... година.

За Европейския съюз

За Кралство Белгия

За Република България

За Чешката република

За Кралство Дания

За Федерална Република Германия

За Република Естония

За Ирландия

За Република Гърция

За Кралство Испания

За Френската република

За Република Хърватия

За Италианската република

За Република Кипър

За Република Латвия

За Република Литва

За Великото Херцогство Люксембург

За Унгария

За Република Малта

За Кралство Нидерландия

За Република Австрия

За Република Полша

За Португалската република

За Румъния

За Република Словения

За Словашката република

За Република Финландия

За Кралство Швеция

За Княжество Андора

За Република Сан Марино

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 1
ОТНОСНО ХОРИЗОНТАЛНИТЕ АДАПТАЦИИ

ЧЛЕН 1

Прилагане на правните актове на ЕС и специфични адаптации

Разпоредбите на правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, се прилагат в съответствие с настоящото споразумение и настоящия рамков протокол, освен ако в съответния протокол на асоциираната държава не е предвидено друго. Специфичните адаптации, необходими за правните актове на ЕС, са посочени в приложението към протокола на асоциираната държава, в което е вписан съответният правен акт на ЕС.

ЧЛЕН 2

Съображения на правните актове на ЕС

Съображенията на изброените правни актове на ЕС не са адаптирани за целите на настоящото споразумение. Съображенията са от значение, доколкото е необходимо за правилното тълкуване и прилагане в рамките на настоящото споразумение на тези правни актове на ЕС.

ЧЛЕН 3

Преходни разпоредби

1. Когато в приложение към протокол на асоциирана държава се прави позоваване на настоящия член по отношение на даден правен акт на ЕС, се прилагат параграфи 2—5 от настоящия член.
2. Задължението на съответната асоциирана държава да изпълнява и прилага правния акт на ЕС се спира до края на срока, посочен в съответното приложение.
3. Съответната асоциирана държава може във всеки един момент от периода, посочен в параграф 2, да уведоми Съвместния комитет за намерението си да приложи правния акт на ЕС преди изтичането на този период. В този случай асоциираната държава посочва датата, от която възнамерява да прилага този правен акт на ЕС. Съвместният комитет взема решение относно изменението на съответното приложение.
4. Прилагането на даден правен акт на ЕС между ЕС и съответната асоциирана държава се спира до по-ранната от следните дати:
 - а) първия ден след края на срока, посочен в параграф 2; или
 - б) датата, посочена в параграф 3.
5. Докато трае спирането, посочено в параграф 2, отношенията между ЕС и съответната асоциирана държава по въпросите, които попадат в приложното поле на правния акт на ЕС, се уреждат от специалните разпоредби от съответното приложение.

ЧЛЕН 4

Договорености, за които в приложението не е посочен срок

1. Когато в някое от приложенията към протокол на асоциирана държава се прави позоваване на настоящия член по отношение на даден правен акт на ЕС, се прилагат параграфи 2—6 от настоящия член.
2. Действието на задължението на съответната асоциирана държава да изпълнява и прилага правния акт на ЕС се спира.
3. Съответната асоциирана държава може във всеки един момент да уведоми Съвместния комитет за намерението си да приложи правния акт на ЕС. В този случай асоциираната държава посочва датата, от която възнамерява да прилага въпросния правен акт на ЕС. Съвместният комитет взема решение относно изменението на съответното приложение.
4. Съвместният комитет преразглежда спирането, посочено в параграф 2, във всеки момент и най-късно веднъж на всеки 5 години, въз основа на необходимостта от съобразяване с развитието на пазара, както и на всякакви други специфични критерии, които може да бъдат определени в съответното приложение. Въз основа на това преразглеждане Съвместният комитет може да реши да измени съответното приложение, за да определи срок за изпълнението и прилагането на правния акт на ЕС от съответната асоциирана държава. Това не засяга член 90 от рамковото споразумение, който се прилага, ако е необходимо да се възстановят целостта и хомогенността на вътрешния пазар.
5. Прилагането на правен акт на ЕС между ЕС и съответната асоциирана държава се спира до датата на влизане в сила на решението на Съвместния комитет, посочено в параграф 3, или, в зависимост от случая, до датата, на която изтича срокът, посочен в параграф 4.

6. По време на спирането, посочено в параграф 2, отношенията между ЕС и съответната асоциирана държава по въпросите, които попадат в приложното поле на правния акт на ЕС, се уреждат от специалните разпоредби в съответното приложение.

ЧЛЕН 5

Разпоредби относно комитетите на ЕС

Процедурите, институционалните договорености и другите разпоредби относно комитетите на ЕС, предвидени в правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, са уредени в член 67 и член 80, параграфи 5, 6 и 7 от рамковото споразумение, както и в протоколите на асоциираните държави.

ЧЛЕН 6

Установяване на процедури за адаптиране, разширяване или изменение на правни актове на ЕС

Когато правен акт на ЕС, посочен в протокол на асоциирана държава, предвижда процедури на ЕС за неговото адаптиране, разширяване или изменение или за разработване на нови политики, инициативи или актове на ЕС, се прилага съответната процедура за вземане на решения, предвидена в рамковото споразумение.

ЧЛЕН 7

Обмен на информация и процедури за уведомяване

1. Когато държава — членка на ЕС, трябва да предоставя информация на Европейската комисия, асоциираната държава също трябва да предоставя такава информация на Европейската комисия. Същото се прилага и когато предаването на информация трябва да се осъществява от компетентните органи.

2. Когато държава — членка на ЕС, трябва да предоставя информация на една или повече други държави — членки на ЕС, тя трябва да предостави тази информация и на Европейската комисия. Европейската комисия предава посочената информация на асоциираните държави.

Асоциираната държава предоставя съответната информация на една или повече държави — членки на ЕС, които я предават на Европейската комисия за разпространение до всички държави — членки на ЕС. Същото се прилага и когато информация трябва да бъде предадена на компетентните органи.

3. В областите, в които поради спешност е необходимо бързо предаване на информация, се прилагат подходящи секторни решения, предвиждащи пряк обмен на информация.

4. Освен ако в настоящото споразумение е предвидено друго, функциите на Европейската комисия в контекста на процедурите за проверка, информирание, уведомяване или консултиране и подобни въпроси се осъществяват, *mutatis mutandis*, и по отношение на асоциираните държави. Това не засяга членове 5, 6 и 10 от настоящия рамков протокол.

5. Европейската комисия и Съвместният комитет обменят цялата информация във връзка с проверка, информиране, уведомяване или консултиране и подобни въпроси, посочени в параграф 4. Всеки въпрос, възникнал в този контекст, може да бъде отнесен до съответния Съвместен комитет.

ЧЛЕН 8

Процедури за преразглеждане и докладване

Когато в съответствие с правен акт на ЕС, посочен в протокол на асоциирана държава, Европейската комисия или друга институция на ЕС трябва да изготви доклад, декларация или друг подобен документ, Европейската комисия или друга институция на ЕС, освен ако не е договорено друго, едновременно с това изготвя съответния доклад, декларация или друг подобен документ по отношение на асоциираните държави, освен ако в настоящото споразумение е предвидено друго. Европейската комисия и асоциираните държави се консултират помежду си и обменят информация по време на изготвянето на своите съответни доклади, декларации или друг подобни документи, екземпляри от които се изпращат на Съвместния комитет.

ЧЛЕН 9

Публикуване на информация

1. Когато в съответствие с правен акт на ЕС, посочен в протокол на асоциирана държава, държава — членка на ЕС, трябва да публикува определена информация относно факти, процедури и други подобни, асоциираните държави също публикуват въпросната информация по съответен начин.

2. Когато в съответствие с правен акт на ЕС, посочен в протокол на асоциирана държава, фактите, процедурите, докладите и други подобни трябва да се публикуват в *Официален вестник на Европейския съюз*, съответната информация относно асоциираните държави също се публикува в него.

ЧЛЕН 10

Права и задължения

Приема се, че предоставените права и наложените задължения на държавите — членки на ЕС, или на техни публичноправни субекти, предприятия или физически лица в отношенията помежду им са предоставени или наложени на асоциираните страни, като позоваването на последните според случая може да се отнася до компетентните органи, публичноправните субекти, предприятията или физическите лица от асоциираните страни.

ЧЛЕН 11

Позовавания на територии

Когато правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, съдържат позоваване на територията на Европейския съюз, Съюза, общия пазар или вътрешния пазар, за целите на настоящото споразумение тези позовавания се разбират като позовавания на териториите по смисъла на член 104 от рамковото споразумение.

ЧЛЕН 12

Позовавания на граждани на държави — членки на ЕС

Когато правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, съдържат позоваване на гражданите на държавите — членки на ЕС, за целите на настоящото споразумение тези позовавания се разбират като позовавания и на гражданите на асоциираните държави.

ЧЛЕН 13

Позовавания на езици

Когато даден правен акт на ЕС, посочен в протокол на асоциирана държава, предоставя на държавите — членки на ЕС, или на техни публичноправни субекти, предприятия или физически лица права или налага задължения във връзка с използването на някой от официалните езици на ЕС, съответните права и задължения във връзка с използването на някой от официалните езици на договарящите се страни се считат за предоставени или наложени на договарящите се страни, техните компетентни органи, публичноправни субекти, предприятия или физически лица.

ЧЛЕН 14

Влизане в сила и прилагане на правните актове на ЕС

Разпоредбите относно влизането в сила или прилагането на правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, не са от значение за целите на настоящото споразумение. Сроковете и датите, които асоциираните държави трябва да спазят за привеждане в действие и прилагане на правните актове на ЕС, посочени в протоколите на асоциираните държави, произтичат от член 112 от рамковото споразумение, както и от разпоредбите относно преходните условия, посочени в членове 3 и 4 от настоящия рамков протокол.

ЧЛЕН 15

Адресати на правните актове на ЕС

Разпоредбите, указващи, че адресати на даден правен акт на ЕС са държавите — членки на ЕС, не са от значение за целите на настоящото споразумение.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 2 ОТНОСНО ДЕЙСТВАЩИТЕ СПОРАЗУМЕНИЯ

Както е предвидено в член 110 от рамковото споразумение, договарящите се страни се споразумяха, че следните съществуващи двустранни споразумения, обвързващи ЕС, от една страна, и асоциирана държава, от друга страна, продължават да се прилагат след влизането в сила на настоящото споразумение:

- а) Споразумение между Европейската общност и Княжество Андора относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания¹, съставено в Брюксел на 15 ноември 2004 г., и придружаващият го Меморандум за разбирателство, изменено с Протокола за изменение на Споразумението между Европейската общност и Княжество Андора относно предвиждане на мерки с равностоен ефект на предвидените в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания², съставен в Брюксел на 12 февруари 2016 г., и с Протокола за изменение на Споразумението между Европейския съюз и Княжество Андора за автоматичен обмен на информация за финансови сметки с оглед подобряване на спазването на данъчното законодателство в международен план³, съставен в Брюксел на 13 октомври 2025 г.;

¹ ОВ ЕС L 359, 4.12.2004 г., стр. 33.

² ОВ ЕС L 268, 1.10.2016 г., стр. 40.

³ ОВ ЕС L, 2025/2400, 5.12.2025 г.,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2400/oj.

- б) Споразумение между Европейската общност и Република Сан Марино, което предвижда мерки, еквивалентни на тези, предвидени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания¹, съставено в Брюксел на 7 декември 2004 г., и придружаващият го Меморандум за разбирателство, изменено с Протокола за изменение на Споразумението между Европейската общност и Република Сан Марино, което предвижда мерки, еквивалентни на тези, предвидени в Директива 2003/48/ЕО на Съвета относно данъчното облагане на доходи от спестявания под формата на лихвени плащания², съставен в Брюксел на 8 декември 2015 г. и с Протокола за изменение на Споразумението между Европейския съюз и Република Сан Марино за автоматичен обмен на информация за финансови сметки с оглед подобряване на спазването на данъчното законодателство в международен план³, съставен в Брюксел на 13 октомври 2025 г.;
- в) Парично споразумение между Европейския съюз и Княжество Андора⁴, съставено в Брюксел на 30 юни 2011 г.;
- г) Парично споразумение между Европейския съюз и Република Сан Марино⁵, съставено в Брюксел на 27 март 2012 г.

¹ ОВ ЕС L 381, 28.12.2004 г., стр. 33.

² ОВ ЕС С 346, 31.12.2015 г., стр. 3.

³ ОВ ЕС L, 2025/2428, 5.12.2025 г.,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2025/2428/oj.

⁴ ОВ ЕС С 369, 17.12.2011 г., стр. 1.

⁵ ОВ ЕС С 121, 26.4.2012 г., стр. 5.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 3
ОТНОСНО ФИНАНСОВИТЕ УСЛУГИ

ПРЕАМБЮЛ

В настоящия рамков протокол се отчитат особеностите на асоциираните държави и начинът, по който техните пазари на финансови услуги ще се интегрират в рамките на вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги и неговата инфраструктура за надзор. С оглед на това следва да се въведат специални правила и разпоредби, осигуряващи безпрепятствена пазарна интеграция.

Предвижда се приемането на поетапен подход за въвеждане и прилагане на правните актове на ЕС, за да се предостави на асоциираната държава гъвкавостта да отдава приоритет на конкретните сегменти от правните актове на ЕС, за които тя възнамерява първо да предоставя трансгранични финансови услуги. Този подход позволява на асоциираната държава да приеме правните актове на ЕС постепенно и да ги прилага поетапно, като взема предвид своите специфични особености и предпочитания.

Оценката на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава чрез оценяване с цел предоставяне на достъп до вътрешния пазар на финансови услуги на ЕС и последващи редовни оценки служи да се оценят нейната ефективност, устойчивост и пригодност, като се вземат предвид характеристиките на финансовия сектор на асоциираната държава, като например неговото естество, разнообразие, размер и сложност. Солидната надзорна рамка е от решаващо значение за гарантиране на целостта и стабилността на вътрешния пазар на ЕС, за насърчаване на доверието сред участниците на пазара и за защита на интересите на потребителите и инвеститорите. Надзорните органи на ЕС са натоварени с централна роля в извършването на тези оценки по всеобхватен начин, като при необходимост изискват активно съдействие и сътрудничество от страна на компетентните органи на държавите — членки на ЕС.

С оглед на особеностите на Андора и Сан Марино и специфичните условия за пазарна интеграция, предвидени в настоящия рамков протокол, е необходимо в настоящия рамков протокол да бъдат включени специфични надзорни договорености и гаранции, които не засягат надзорните договорености и гаранции, уреждащи отношенията между държавите — членки на ЕС, и вътрешния пазар като цяло, и се различават от тях. За да се избегнат злоупотреби със свободата на установяване, от финансовите оператори, установени в асоциираните държави, следва да се изисква да предоставят поне част от услугите си в рамките на юрисдикцията на асоциираните държави. Компетентните органи на асоциираните държави ще предотвратят създаването на правни субекти без съдържание или с минимално съдържание за данъчни цели, които не извършват никаква или извършват много ограничена стопанска дейност в тяхната юрисдикция. Посочените надзорни договорености и гаранции са строго ограничени до настоящото споразумение и не са предназначени да представляват прецедент, да излизат извън предвидения обхват или да се прилагат в друг контекст.

ЧАСТ I

ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 1

Цели

Целите на настоящия рамков протокол са:

- а) да се гарантират целостта на разширения вътрешен пазар на ЕС, прозрачността на пазара, защитата на потребителите и инвеститорите, както и да се преодолеят рисковете, свързани с измамите на потребителите, изпирането на пари и финансовите престъпления;
- б) да се насърчава предотвратяването на потенциални рискове за финансовата стабилност;
- в) да се създаде рамка за постепенното привеждане на законодателството и на регулаторната рамка на асоциираната държава в съответствие с правните актове на ЕС, приложими за сектора на финансовите услуги;
- г) да се улесни постепенното разширяване на вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги, така че да включва асоциираната държава;
- д) да се насърчи искреното сътрудничество в областта на регулирането и надзора на финансовите услуги между ЕС и асоциираната държава.

ЧЛЕН 2

Определения

За целите на настоящия рамков протокол:

- а) „финансови услуги“ означава услугите, регламентирани от правните актове на ЕС, изброени в приложения IX, XII и XXII към протокола на всяка асоциирана държава;
- б) „надзорен орган на ЕС“ означава Европейският банков орган (ЕБО), създаден с Регламент (ЕС) № 1093/2010 на Европейския парламент и на Съвета¹, Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА), създаден с Регламент (ЕС) № 1094/2010 на Европейския парламент и на Съвета², Европейският орган за ценни книжа и пазари (ЕОЦКП), създаден с Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и на Съвета³, или Органът за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма (ОБИП), създаден с Регламент (ЕС) 2024/1620 на Европейския парламент и на Съвета⁴.

¹ Регламент (ЕС) № 1093/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/78/ЕО на Комисията (ОВ ЕС L 331, 15.12.2010 г., стр. 12).

² Регламент (ЕС) № 1094/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/79/ЕО на Комисията (ОВ ЕС L 331, 15.12.2010 г., стр. 48).

³ Регламент (ЕС) № 1095/2010 на Европейския парламент и на Съвета от 24 ноември 2010 г. за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари), за изменение на Решение № 716/2009/ЕО и за отмяна на Решение 2009/77/ЕО на Комисията (ОВ ЕС L 331, 15.12.2010 г., стр. 84).

⁴ Регламент (ЕС) 2024/1620 на Европейския парламент и на Съвета от 31 май 2024 г. за създаване на Орган за борба с изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 1094/2010 и (ЕС) № 1095/2010 (ОВ ЕС L, 2024/1620, 19.6.2024 г., ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1620/oj>).

ЧЛЕН 3

Условия за достъп до вътрешния пазар на ЕС

1. На асоциирана държава се предоставя достъп до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги, ако са изпълнени следните условия:
 - а) пълното, цялостно и ефективно изпълнение и прилагане на всички правни актове на ЕС, приложими към сектора на финансовите услуги, както е посочено в приложения IX, XII и XXII към протокола на съответната асоциирана държава;
 - б) съществуването и правилното функциониране на надзорен капацитет и механизми за сектора на финансовите услуги; и
 - в) сключването на меморандум за разбирателство между компетентните органи на асоциираната държава и надзорните органи на ЕС относно сътрудничеството в областта на надзора, обмена на информация и консултациите.

2. За да прецени дали условията, посочени в параграф 1, букви а) и б), са изпълнени, Европейската комисия извършва цялостна оценка в съответствие с част II от настоящия рамков протокол. Тази оценка включва преглед на финансовия сектор на асоциираната държава, оценка на изпълнението и прилагането на съответния правен акт на ЕС, както и оценяване на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава.

3. Оценката, посочена в параграф 2 от настоящия член, се извършва по искане на асоциираната държава, след като тя се увери, че условията, посочени в параграф 1 от настоящия член, са изпълнени. Асоциираната държава подава искането си чрез Подкомитета по финансовите услуги, създаден съгласно член 20 от настоящия рамков протокол.

ЧЛЕН 4

Частичен достъп до вътрешния пазар на ЕС

1. Асоциираната държава може да реши да не търси достъп до целия вътрешен пазар на ЕС за финансови услуги, като временно изключи един или повече от следните пазарни сегменти:

- а) банково дело;
- б) застраховане и презастраховане;
- в) управление на активи;
- г) пазари на ценни книжа.

За целите на първа алинея асоциираната държава уведомява Европейската комисия в срок от 1 година от датата на влизане в сила на настоящото споразумение за своето намерение, като посочва сегментите, които желае временно да изключи. При получаване на такова уведомление Европейската комисия в срок от 2 месеца предоставя отговор на асоциираната държава, като съобщава списъка на разпоредбите на правните актове на ЕС, които асоциираната държава временно няма да бъде задължена да въвежда и прилага.

2. След отговора, посочен в параграф 1, втора алинея от настоящия член, Съвместният комитет, създаден с член 76 от рамковото споразумение, приема решение в съответствие с член 81 от рамковото споразумение за изменение на приложение IX към протокола на съответната асоциирана държава въз основа на списъка, предоставен от Европейската комисия на съответната асоциирана държава, с цел да бъдат уточнени:

- а) списъкът на разпоредбите на правните актове на ЕС, за които се изисква пълно изпълнение и прилагане от страна на асоциираната държава;
- б) списъкът на разпоредбите на правните актове на ЕС, за които задължението за пълно изпълнение и прилагане от страна на асоциираната държава е временно спряно съгласно параграф 1 от настоящия член.

3. Когато асоциираната държава избере дерогацията, предвидена в параграф 1 от настоящия член, член 3 от настоящия рамков протокол се прилага само за пазарния сегмент или сегменти, за които асоциираната държава желае да получи достъп до пазара, докато тази дерогация е в сила.

4. Когато на по-късен етап асоциираната държава желае да получи достъп до вътрешния пазар на ЕС в един или повече от сегментите, за които първоначално е поискала дерогация, както е посочено в параграф 1 от настоящия член, тя надлежно информира Европейската комисия за своето намерение. Съвместният комитет изменя приложение IX към протокола на съответната асоциирана държава в съответствие с член 81 от рамковото споразумение, за да актуализира списъка на приложимите разпоредби на правните актове на ЕС. Разпоредбите на правните актове на ЕС, които вече не са предмет на дерогация, както е посочено в параграф 1 от настоящия член, трябва да бъдат надлежно въведени и прилагани от асоциираната държава, преди тя да може да получи достъп до съответния сегмент или сегменти. Оценката, посочена в член 3, параграф 2 от настоящия рамков протокол, се извършва всеки път, когато асоциираната държава реши да търси достъп до допълнителен пазарен сегмент.

5. Дерогацията по параграф 1 от настоящия член не може да продължи повече от 15 години от датата на влизане в сила на настоящото споразумение. Най-късно 1 година преди изтичането на максималния срок на дерогацията асоциираните страни изменят приложение IX към протокола на асоциираната държава, за да гарантират, че всички съответни разпоредби на правните актове на ЕС са въведени и се прилагат от асоциираната държава преди датата на изтичане на тази дерогация. 6 месеца преди тази дата на изтичане на срока на действие асоциираната държава трябва да е въвела и приложила напълно, изцяло и ефективно всички разпоредби на ЕС за сектора на финансовите услуги. Посредством оценката, посочена в член 3, параграф 2 от настоящия рамков протокол, се оценява изпълнението от страна на асоциираната държава на предвиденото в настоящия параграф задължение да е въвела и приложила напълно, изцяло и ефективно всички разпоредби на ЕС за сектора на финансовите услуги.

ЧЛЕН 5

План за действие за изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС

1. Преди да получи достъп до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги или до един или повече от неговите пазарни сегменти, асоциираната държава изготвя план за действие и график за постигане на изпълнението и прилагането на съответния правен акт на ЕС за сектора на финансовите услуги или за един или повече от пазарните сегменти в него.
2. Асоциираната държава уведомява Европейската комисия чрез Подкомитета по финансовите услуги за приемането на плана за действие и за всички съществени промени в него. Асоциираната държава може да предоставя доклади за последващи действия, произтичащи от плана за действие.

3. В съответствие с член 3, параграф 3 от настоящия рамков протокол въз основа на своя план за действие асоциираната държава упражнява правото си на преценка, за да определи подходящия момент за отправяне на искане до Европейската комисия за извършване на оценката, необходима за получаване на достъп до вътрешния пазар на ЕС.

ЧЛЕН 6

Влизане в сила на достъпа до пазара

1. След приемането от Европейската комисия на положителна препоръка, както е посочено в член 11, параграф 3 от настоящия рамков протокол, че са изпълнени всички необходими условия, предвидени в член 3 от настоящия рамков протокол, и по препоръка на Подкомитета по финансовите услуги Съвместният комитет приема решение за разширяване на достъпа на асоциираната държава до един или повече сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги.
2. Решението, посочено в параграф 1, поражда действие на първия ден от месеца, следващ датата на приемане му от Съвместния комитет.
3. През целия период на действие на дерогацията, посочена в член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол, достъпът на стопанските субекти от ЕС до финансовия пазар на асоциираната държава започва на датата, на която влиза в сила решението на Съвместния комитет, с което на асоциираната държава се предоставя достъп до един или повече сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги. Този достъп до пазара се ограничава до сегмента или сегментите, посочени в това решение.

ЧЛЕН 7

Предоставяне на услуги на местно равнище в асоциираната държава

1. Надзорните органи на асоциираната държава гарантират, че доставчиците на финансови услуги, установени на тяхна територия, извършват значителна част от дейността си в техните юрисдикции, като обслужват техните пазари. Те забраняват установяването в техните юрисдикции на доставчици без активна стопанска дейност или съществени активи.
2. Спазването на задължението, установено в параграф 1, се проследява в контекста на мониторинга на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава, посочен в член 13 от настоящия рамков протокол.

ЧАСТ II

ОЦЕНКА ЗА ЦЕЛИТЕ НА ПОЛУЧАВАНЕТО НА ДОСТЪП ДО ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР НА ЕС

ЧЛЕН 8

Преглед на финансовия сектор на асоциираната държава

1. Под надзора на Европейската комисия съответните надзорни органи на ЕС и Единният съвет за реструктуриране, създаден с Регламент (ЕС) № 806/2014 на Европейския парламент и на Съвета¹, извършват в съответната си сфера на компетентност, предвидена в правото на ЕС, преглед на финансовия сектор на асоциираната държава, както следва:

- a) асоциираната държава предоставя на всеки относим надзорен орган на ЕС и на Единния съвет за реструктуриране:
 - i) подробно описание на своя финансов сектор, включително списък на лицензираните или регистрираните доставчици на финансови услуги и тяхната правна форма, самоличността на техните директори, самоличността и гражданството на техните акционери, отношенията в групата, икономическото значение (общ размер на активите на банковата система, активи под управление, и общ размер на застрахователните премии);
 - ii) всякаква допълнителна информация, изисквана от относим надзорен орган на ЕС и от Единния съвет за реструктуриране за целите на приключването на прегледа съгласно настоящия член;

¹ Регламент (ЕС) № 806/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 юли 2014 г. за установяването на еднообразни правила и еднообразна процедура за реструктурирането на кредитни институции и някои инвестиционни посредници в рамките на Единния механизъм за реструктуриране и Единния фонд за реструктуриране и за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 (ОВ ЕС L 225, 30.7.2014 г., стр. 1).

- б) всеки надзорен орган на ЕС извършва прегледи на счетоводните баланси и анализи на качеството на активите в банковия и застрахователния сектор въз основа на своята методология в сътрудничество със съответните компетентни органи на асоциираната държава;
 - в) наличието, структурата и качеството на схема за гарантиране на депозитите, схема за гарантиране на застрахователните вземания и на режим на реструктуриране се оценяват от съответен надзорен орган на ЕС и от Единния съвет за реструктуриране в съответствие с приложимото право на ЕС.
2. За извършването на прегледа съгласно настоящия член надзорните органи на ЕС и Единният съвет за реструктуриране могат, когато е целесъобразно, да прибегват до помощта на трети страни на национално или международно равнище.
3. Разходите, свързани с прегледа съгласно настоящия член, се поемат от асоциираната държава.

ЧЛЕН 9

Оценка на изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС от асоциираната държава

1. ЕС оценява пълнотата и съответствието на законодателството и регулаторната рамка на асоциираната държава със съответния правен акт на ЕС. Съюзът оценява по-специално спазването на разпоредбите на правните актове на ЕС, приложими:
- а) за целия вътрешен пазар на ЕС за финансови услуги без каквото и да е разграничение, по-специално разпоредбите за борбата с изпирането на пари и за противодействието на финансирането на тероризма; и
 - б) към конкретния сегмент или сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги, както са посочени в член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол.

2. Съответствието на законодателството и регулаторната рамка на асоциираната държава със съответния правен акт на ЕС може да бъде оценено с помощта на трети страни на национално или международно равнище. Европейската комисия определя това задание за оценката на съответствието и информира асоциираната държава за съответната процедура за възлагане на обществена поръчка и резултатите от нея.
3. Разходите, свързани с оценката по настоящия член, се поемат от асоциираната държава.

ЧЛЕН 10

Оценка на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава

1. Оценката на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава обхваща независимостта, стабилността, ефективността и ефикасността на надзорната рамка на асоциираната държава. Такава оценка обхваща и надзора на мерките срещу изпирането на пари в асоциираната държава, включително наличието и правилното функциониране на звено за финансово разузнаване.
2. Оценката, посочена в параграф 1, се извършва от всеки съответен надзорен орган на ЕС в сътрудничество със съответните компетентни органи на държавите — членки на ЕС. Всеки съответен надзорен орган на ЕС определя критериите и методологията за тази оценка и информира съответно Европейската комисия и асоциираната държава. Критериите и методологията за тази оценка, отразяват приложимото право на ЕС относно независимостта, стабилността, ефективността и ефикасността на съответната рамка за надзор.

3. За извършването на оценката, посочена в параграф 1, надзорните органи на ЕС могат, когато е целесъобразно, да прибегват до помощта на трети страни на национално или международно равнище.
4. Разходите, свързани с оценката по настоящия член, се поемат от асоциираната държава.

ЧЛЕН 11

Резултати от оценката

1. След приключване на прегледа на финансовия сектор на асоциираната държава, посочен в член 8 от настоящия рамков протокол, всеки съответен надзорен орган на ЕС и Единният съвет за реструктуриране издават становище до Европейската комисия, в което представят оценка на финансовия сектор на асоциираната държава.
2. След приключване на оценката на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава, посочена в член 10 от настоящия рамков протокол, всеки съответен надзорен орган на ЕС издава становище до Европейската комисия, в което представя оценка на надзорната рамка на асоциираната държава.
3. Като взема предвид становищата, посочени в параграфи 1 и 2 от настоящия член, както и оценката на изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС, посочена в член 9 от настоящия рамков протокол, Европейската комисия отправя препоръка до Подкомитета по финансовите услуги.

В препоръката, посочена в първа алинея от настоящия параграф, се определя дали на асоциираната държава трябва да се предостави достъп до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги или до един или повече пазарни сегменти от него, като се вземат предвид следните съображения:

- а) ако при прегледите на счетоводните баланси и анализите на качеството на активите, посочени в член 8, параграф 1, буква б) от настоящия рамков протокол, се установят рискове за правилното функциониране на вътрешния пазар на ЕС, достъпът до съответния сегмент или сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги не се предоставя, докато тези рискове не бъдат отстранени по подходящ начин;
- б) ако оценката на схемата за гарантиране на депозитите, схемата за гарантиране на застрахователните вземания или режима на реструктуриране, посочени в член 8, параграф 1, буква в) от настоящия рамков протокол, е отрицателна, достъпът до банковия сегмент или до застрахователния и презастрахователния сегмент не се предоставя, докато тези недостатъци не бъдат отстранени по подходящ начин;
- в) ако при оценката на изпълнението и прилагането на законодателството на ЕС се установят недостатъци в една или повече области, достъпът до съответния сегмент или сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги, посочени в член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол, не се предоставя, докато тези недостатъци не бъдат отстранени по подходящ начин;
- г) ако при оценката на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава се установят недостатъци, достъпът до съответния сегмент или сегменти от вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги, посочени в член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол, не се предоставя, докато тези недостатъци не бъдат отстранени по подходящ начин.

4. Ако препоръката, посочена в параграф 3, е отрицателна, Европейската комисия уведомява Подкомитета по финансовите услуги относно насоките за асоциираната държава и действията, които да предприеме за отстраняване на установените недостатъци. На асоциираната държава се забранява да подава ново искане за извършване на оценка с цел получаване на достъп до пазара до 1 година след уведомяването за тези насоки и действия от Европейската комисия. При подаване на ново искане асоциираната държава предоставя доказателства за спазването на предписаните насоки и за изпълнението на изискваните действия.

ЧАСТ III

МОНИТОРИНГ

ЧЛЕН 12

Мониторинг на изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС от страна на асоциираната държава

1. След като Съвместният комитет разшири в съответствие с член 6 от настоящия рамков протокол достъпа на асоциираната държава до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги или до един или повече от неговите сегменти, продължаващото съответствие на законодателството и на регулаторната рамка на асоциираната държава със съответния правен акт на ЕС остава предмет на оценка от страна на Европейската комисия през целия период на достъп до пазара. Мониторингът се извършва в съответствие с член 9 от настоящия рамков протокол.
2. Европейската комисия представя резултатите от последващия мониторинг на Подкомитета по финансовите услуги, включително всички препоръки за справяне с проблемите, установени по време на процеса на мониторинг. Асоциираната държава изпълнява препоръките в срока, определен в тези препоръки.

3. Ако при мониторинга на изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС се установят съществени недостатъци в една или повече области, ЕС има право да спре прилагането на настоящия рамков протокол по отношение на въпросния сегмент или сегменти от финансовите услуги. Условиата и процедурата за такова спиране са посочени в членове 18 и 19 от настоящия рамков протокол.

4. Разходите, свързани с редовния мониторинг съгласно настоящия член, се поемат от асоциираната държава.

ЧЛЕН 13

Мониторинг на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава

1. След като в съответствие с член 6 от настоящия рамков протокол Съвместният комитет разшири достъпа на асоциираната държава до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги или до един или повече от неговите сегменти, оценката на инфраструктурата за надзор на асоциираната държава се извършва в съответствие с член 10 от настоящия рамков протокол. Тази оценка се организира на всеки 2 години, освен ако Европейската комисия определи друго.

2. Европейската комисия представя резултатите от оценките на Подкомитета по финансовите услуги, включително всички препоръки, изготвени от съответните надзорни органи на ЕС за справяне с проблемите, установени по време на мониторинга.

3. Асоциираната държава изпълнява препоръките, посочени в параграф 2, в рамките на срока, определен в тези препоръки. Съответните надзорни органи на ЕС проверяват дали тези препоръки са изпълнени изцяло.

4. Ако асоциираната държава не отстрани в определения срок недостатъците, установени в препоръките във връзка с оценката, ЕС има право да спре прилагането на настоящия рамков протокол по отношение на въпросния сегмент или сегменти от финансовите услуги. Условието и процедурата за такова спиране са посочени в членове 18 и 19 от настоящия рамков протокол.

5. Разходите, свързани с редовния мониторинг съгласно настоящия член, се поемат от асоциираната държава.

ЧАСТ IV

СЪТРУДНИЧЕСТВО С НАДЗОРНИТЕ ОРГАНИ НА ЕС

ЧЛЕН 14

Надзорни органи на ЕС — общи принципи относно правомощията

1. Надзорните органи на ЕС разполагат по отношение на сектора на финансовите услуги и на компетентните органи на асоциираната държава с всички правомощия, предоставени им от техните учредителни разпоредби, съответното секторно законодателство на ЕС и членове 8, 10, 11, 13 и 15 от настоящия рамков протокол.
2. Правомощията на надзорните органи на ЕС включват правомощието да вземат решения и изготвят препоръки, които да отправят до доставчиците на финансови услуги или до компетентните органи на асоциираната държава, ако това е необходимо за осигуряване на правилното функциониране на вътрешния пазар на ЕС, за защита на потребителите, инвеститорите и другите заинтересовани страни или за гарантиране на стабилността и целостта на вътрешния пазар на ЕС. Тези правомощия се упражняват след консултация с органите за финансов надзор на асоциираната държава.
3. Асоциираната държава гарантира, че надзорните органи на ЕС могат да упражняват ефективно правомощията си в рамките на нейната юрисдикция, и съответно допринася за техните бюджетни нужди. Компетентните органи на асоциираната държава си сътрудничат с надзорните органи на ЕС при упражняването на правомощията им в рамките на тяхната юрисдикция и предприемат всички необходими действия, за да осигурят ефективното и последователно изпълнение на всички решения и препоръки, приети от надзорните органи на ЕС.

4. Когато съгласно правните актове за тяхното учредяване, относимото секторно законодателство на ЕС и настоящия рамков протокол надзорните органи на ЕС притежават мандати за пряк надзор или правомощия за пряка намеса, приетите от тях решения са правно обвързващи и пряко приложими в рамките на юрисдикцията на асоциираната държава, без да се изисква утвърждаване от компетентен орган на асоциираната държава.

ЧЛЕН 15

Надзорни органи на ЕС — извънредни правомощия

1. В случай на неблагоприятно развитие във финансовия сектор на асоциираната държава, което може да причини значителни финансови вреди на клиенти или потребители или да застраши правилното функциониране и целостта на финансовите пазари или стабилността или целостта на финансовата система на ЕС или на една или повече от неговите държави членки, изцяло или частично, всеки надзорен орган на ЕС има правомощието да поиска от съответния компетентен орган на асоциираната държава да предприеме незабавни действия за адекватно справяне със заплахата в рамките на нотифициран срок.

2. Ако той установи, че съответните компетентни органи на асоциираната държава не са предприели действия за справяне със заплахата в нотифицирания срок или че предприетите действия не са достатъчни за справяне със заплахата, в тези изключителни извънредни ситуации всеки надзорен орган на ЕС има правомощието, при условията, предвидени в съответното секторно законодателство на ЕС, и по-специално в член 9, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 1093/2010, член 9, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 1094/2010 и член 9, параграф 5 от Регламент (ЕС) № 1095/2010, да приеме следните решения по отношение на доставчиците на финансови услуги, установени в асоциираната държава:

а) временно да забрани или ограничи пускането на пазара, разпространението или продажбата на определени финансови инструменти, продукти или финансови инструменти/продукти с определени специфични характеристики или вид финансова дейност или практика, като например забрани поемането на нова стопанска дейност или приемането на нови клиенти в случай на опасения, свързани с поведението или пруденциалния надзор; или

- б) временно да забрани или ограничи вид финансова дейност или практика, включително свободното разпореждане с активи.
3. Когато дадено решение, посочено в параграф 2 от настоящия член, не е изпълнено, съответният надзорен орган на ЕС приема решение за налагане на административна глоба на доставчика на финансови услуги, установен в асоциираната държава. Съвместните комитети, създадени по силата на член 76 от Рамковото споразумение, приемат подробни координирани правила относно:
- а) критериите, които да се прилагат при определяне на размера на налаганата глоба, както и горната граница на този размер;
 - б) процедурата за упражняване на правомощието за налагане на глоби;
 - в) приложимите давностни срокове за налагането и принудителното изпълнение на глобите.

4. Всеки съответен надзорен орган на ЕС, като действа съгласно условията, предвидени в относимото законодателство на ЕС, приема решение, адресирано до съответния компетентен орган на асоциираната държава, за временно отнемане на лиценза, издаден на доставчик на финансови услуги, в случай на нарушение на правото на ЕС, на измама, на неспазване на законодателството в областта на борбата с изпирането на пари и финансирането на тероризма, на неспазване на изискванията за квалификация и добра репутация или на неправомерно поведение спрямо клиенти или потенциални клиенти на доставчика на финансови услуги.

5. Решенията, посочени в параграфи 2—4, са правно обвързващи и се прилагат пряко в рамките на юрисдикцията на асоциираната държава.

ЧЛЕН 16

Роля на асоциираната държава

Като се прилага ограничение до правото на глас и само по отношение на решенията, които са пряко адресирани до техния финансов сектор или органи, компетентните органи на асоциираната държава имат същите права и задължения като компетентните органи на държавите — членки на ЕС, при работата на надзорните органи на ЕС и техните съвети на надзорниците.

ЧЛЕН 17

Сътрудничество в областта на борбата с изпирането на пари

Асоциираната държава осигурява пълно сътрудничество с определените органи на ЕС и на държавите — членки на ЕС за борба с изпирането на пари, както и с всички органи, които са техни правоприменици.

ЧАСТ V

ЗАЩИТНИ МЕРКИ НА ЕС

ЧЛЕН 18

Защитни мерки — принципи

1. ЕС може временно да спре прилагането на настоящия рамков протокол по отношение на въпросния сегмент или сегменти от финансовите услуги, когато:
 - а) в хода на мониторинга в съответствие с член 12 от настоящия рамков протокол са установени съществени пропуски в изпълнението и прилагането на правните актове на ЕС;
 - б) в хода на мониторинга в съответствие с член 13 от настоящия рамков протокол са установени съществени пропуски в надзорната рамка на асоциираната държава;
 - в) липсва сътрудничество от страна на компетентните органи на асоциираната държава в борбата с нередностите, измамите, злоупотребите, изпирането на пари и финансирането на тероризма, включително в случай на неспазване на решенията, приети от надзорните органи на ЕС съгласно член 15 от настоящия рамков протокол;
 - г) са извършени заобикаляне или съществени нарушения на правни актове на ЕС в областта на финансовите услуги.

2. Временното спиране на прилагането се приема при условията и по реда на член 19 от настоящия рамков протокол.

ЧЛЕН 19

Защитни мерки — процедури

1. Чрез дерогация от член 90 от рамковото споразумение, когато ЕС прецени, че е настъпило едно или повече от положенията, посочени в член 18, параграф 1 от настоящия рамков протокол, той уведомява асоциираната държава и отнася въпроса до Съвместния комитет.
2. Съвместният комитет заседава незабавно и във всички случаи не по-късно от 1 месец след като въпросът е бил отнесен до него. Асоциираните страни предоставят цялата полезна информация на Съвместния комитет, за да се даде възможност за задълбочено проучване на положението. Съвместният комитет разглежда всички възможности за намиране на решение в съответствие с настоящото споразумение и може да вземе решение за тази цел, когато е необходимо.
3. Когато Съвместният комитет не успее да намери решение на положенията, посочени в член 18, параграф 1, в срок от 3 месеца от датата на първото заседание на Съвместния комитет по параграф 2, ЕС уведомява асоциираната държава за своето предложение за решение на установения проблем.

4. Ако асоциираната държава не се съобрази с предложеното от ЕС решение в срок от 3 месеца, ЕС спира прилагането на настоящия рамков протокол по отношение на въпросния сегмент или сегменти от финансовите услуги, докато асоциираната държава не отстрани установения от ЕС недостатък. Асоциираните страни продължават да водят редовен диалог за намиране на взаимно приемливо решение.

5. След спирането на прилагането на настоящия рамков протокол в съответствие с параграф 4, асоциираната държава може да отнесе въпроса до Съда на ЕС. Когато асоциираната държава планира да предяви иск пред Съда на ЕС съгласно настоящия параграф, тя незабавно уведомява писмено ЕС за това и предоставя цялата относима информация.

ЧАСТ VI

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 20

Подкомитет по финансовите услуги

1. Чрез дерогация от член 76, параграф 8, първо изречение от рамковото споразумение се създават два подкомитета по финансовите услуги между:

- а) ЕС, представляван от Европейската комисия, и Андора, представлявана от своя орган, отговарящ за политиката в областта на финансовите услуги; и
- б) ЕС, представляван от Европейската комисия, и Сан Марино, представлявано от своя орган, отговарящ за политиката в областта на финансовите услуги.

За целите на настоящия рамков протокол всяко позоваване на Подкомитет по финансовите услуги се тълкува като позоваване на някой от подкомитетите по финансовите услуги, изброени в букви а) и б).

2. Подкомитетите по финансовите услуги изпълняват следните функции:

- а) контролират изпълнението на настоящия рамков протокол, прилаган чрез протоколите на асоциираните държави и съответните разпоредби в приложения IX, XII и XXII към тези протоколи на асоциираните държави;

- б) изготвят следните препоръки до Съвместните комитети:
- i) препоръки за изменение на приложение IX към протоколите на асоциираните държави в съответствие с член 81 от рамковото споразумение;
 - ii) препоръки за разширяване на пазарния достъп до вътрешния пазар на ЕС за финансови услуги или до един или повече от неговите пазарни сегменти в съответствие с член 6 от настоящия рамков протокол;
 - iii) други препоръки;
- в) изготвят препоръки до Комитета за асоцииране, когато е необходимо;
- г) поемат други функции и отговорности, възложени им по силата на други разпоредби на настоящия рамков протокол.
3. Европейската комисия може да покани надзорните органи на ЕС да присъстват на заседанията на Подкомитета по финансовите услуги за техническите обсъждания, ако това е необходимо.
4. В случаите, когато измененията на приложение IX към протоколите на асоциираните държави засягат и двете асоциирани държави, подкомитетите по финансовите услуги провеждат работата си на съвместни заседания въз основа на координирани предложения.
5. Подкомитетите по финансовите услуги се свикват на заседание всяка година или на други интервали, определени от техните членове. Заседанията може да се провеждат чрез всички технологични средства, с които разполагат асоциираните страни.

ЧАСТ VII

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 21

Дейности на централните банки и институциите, провеждащи парична политика

Никоя разпоредба на настоящото споразумение не се прилага за дейности, извършвани от публични органи, централни банки, институции, провеждащи парична политика, или други субекти, притежавани или контролирани от асоциирана страна, при прилагането на паричната или валутнокурсната политика.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 4
ОТНОСНО ПРАВИЛАТА В ОБЛАСТТА НА КОНКУРЕНЦИЯТА,
ПРИЛОЖИМИ КЪМ ПРЕДПРИЯТИЯ

ЧЛЕН 1

По отношение на вече съществуващите към датата на влизане в сила на настоящото споразумение споразумения, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, които попадат в обхвата на член 38, параграф 1 от рамковото споразумение, предвидената в член 38, параграф 1 забрана не се прилага от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, когато тези споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики са изменени в рамките на 12 месеца от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, така че да отговарят на условията, съдържащи се в груповите освобождавания, предвидени в приложение XIV към протокола на асоциираната държава.

ЧЛЕН 2

По отношение на вече съществуващите към датата на влизане в сила на настоящото споразумение споразумения, решения на сдружения на предприятия и съгласувани практики, които попадат в обхвата на член 38, параграф 1 от рамковото споразумение, предвидената в член 38, параграф 1 забрана не се прилага от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, когато тези споразумения, решения на сдружения на предприятия или съгласувани практики са изменени в рамките на 12 месеца от датата на влизане в сила на настоящото споразумение, така че вече да не попадат в обхвата на тази забрана.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 5
ОТНОСНО СЪТРУДНИЧЕСТВОТО В ОБЛАСТТА НА СТАТИСТИКАТА

ЧЛЕН 1

Предмет

1. Настоящият рамков протокол се прилага за сътрудничеството в областта на статистиката между асоциираните страни, за да се осигурят изготвянето и разпространението на съгласувана и съпоставима статистическа информация за описание и мониторинг на всички икономически, социални и екологични политики, свързани с тяхното сътрудничество.
2. За целите на параграф 1 асоциираните страни разработват и използват хармонизирани методи, определения и класификации, както и общи програми и процедури, като организират статистическата работа на съответните административни равнища в съответствие с настоящия рамков протокол.
3. Изготвянето на статистически данни от асоциираните страни е безпристрастно, надеждно, обективно, по независими научни методи, ефективно по отношение на разходите и поверително. Изготвянето на статистически данни не трябва да води до прекомерна тежест за стопанските субекти.

ЧЛЕН 2

Подкомитети по статистика

1. Чрез дерогация от член 76, параграф 8, първо изречение от рамковото споразумение се създават два Подкомитета по статистика между:
 - а) ЕС, представляван от Европейската комисия, и Андора, представлявана от нейните органи, отговарящи за сътрудничеството в областта на статистиката; и
 - б) ЕС, представляван от Европейската комисия, и Сан Марино, представлявано от нейните органи, отговарящи за сътрудничеството в областта на статистиката.

За целите на настоящия рамков протокол всяко споменаване на Подкомитет по статистика означава споменаване на някой от подкомитетите по статистика, изброени в букви а) и б).

2. Подкомитетите по статистика отговарят за администрирането на настоящия рамков протокол и осигуряват неговото правилно прилагане. За тази цел те отправят препоръки и вземат решения в случаите, предвидени в настоящия рамков протокол. Подкомитетите по статистика приемат решенията си с консенсус.

3. Подкомитетите по статистика и Комитетът на Европейската статистическа система, създадени с Регламент (ЕО) № 223/2009 на Европейския парламент и на Съвета¹, организират задачите си за целите на настоящия рамков протокол на съвместни заседания.
4. Подкомитетите по статистика заседават, когато е необходимо. Всяка асоциирана страна може да поиска свикване на заседание на подкомитета по статистика. Подкомитетите по статистика може да решат да създадат работни групи, които да ги подпомагат при изпълнението на техните задачи.
5. Асоциираната страна може по всяко време да повдигне пред подкомитета по статистика въпрос, пораждащ безпокойство във връзка с настоящия рамков протокол.
6. Във всяко решение на Подкомитета по статистика се посочва датата на неговото изпълнение. Когато е необходимо, това решение се представя за одобрение в съответствие с процедурния правилник на Подкомитета по статистика и се привежда в действие от Подкомитета по статистика в съответствие с неговия процедурен правилник.

¹ Регламент (ЕО) № 223/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009 г. относно европейската статистика и за отмяна на Регламент (ЕО, Евратом) № 1101/2008 за предоставянето на поверителна статистическа информация на Статистическата служба на Европейските общности, на Регламент (ЕО) № 322/97 на Съвета относно статистиката на Общността и на Решение 89/382/ЕИО, Евратом на Съвета за създаване на Статистически програмен комитет на Европейските общности (ОВ ЕС L 87, 31.3.2009 г., стр. 164).

ЧЛЕН 3

Сътрудничество в областта на статистиката

1. Европейската статистическа програма, посочена в член 13 от Регламент (ЕО) № 223/2009, осигурява рамката за статистическите действия, които трябва да бъдат извършени от асоциираните държави за съответните периоди от време, обхванати от Европейската статистическа програма. Всички основни области и статистически теми на Европейската статистическа програма се считат за уместни за сътрудничеството в областта на статистиката, установено в настоящия рамков протокол, и са отворени за пълноценно участие на асоциираните държави.
2. Специфичните годишни статистически програми на ЕС и съответната асоциирана държава (годишна статистическа програма ЕС—Андора и годишна статистическа програма ЕС—Сан Марино) се разработват всяка година от Подкомитетите по статистика като подгрупа на годишната работна програма, изготвяна от Европейската комисия в съответствие с глава III от Регламент (ЕО) № 223/2009, и успоредно с тази програма. Всяка специфична годишна статистическа програма ЕС—асоциирана държава се одобрява от подкомитета по статистика. В тези програми се посочват по-специално действията в рамките на съответните теми на годишната статистическа програма, които са с приоритет за сътрудничеството в областта на статистиката между ЕС и съответната асоциирана държава през програмния период.
3. Статистическата информация от асоциираните държави се изпраща до Евростат за съхранение, обработване и разпространение. За тази цел националните статистически институти (НСИ) на асоциираните държави работят в тясно сътрудничество с Евростат, за да се гарантира, че данните от асоциираните държави са надлежно изпратени и разпространени до различните потребителски групи чрез нормалните канали за разпространение като част от статистиката на ЕС/асоциираните държави. Обработването на статистически данни от асоциираните държави се урежда от Регламент (ЕО) № 223/2009.

4. Подкомитет по статистика разглежда напредъка, постигнат в рамките на статистическите действия на ЕС и съответната асоциирана държава. Той оценява по-специално дали са постигнати целите, приоритетите и действията, планирани през първите 3 години от прилагането на настоящия рамков протокол. Той също така преценява дали съдържанието на приложение XXI към протокола на съответната асоциирана държава отразява адекватно значението, посочено в член 1, параграф 1 от настоящия рамков протокол.

ЧЛЕН 4

Участие

1. Субектите, установени в асоциираните държави, имат право да участват в специфични програми на ЕС, управлявани от Евростат, със същите договорни права и задължения като тези на субектите, установени в ЕС.
2. Национални експерти от асоциираните държави може да бъдат командировани в Европейската комисия (Евростат). Разходите, свързани с командироването на тези национални експерти в Европейската комисия (Евростат), включително заплати, разходи за обществено осигуряване, пенсии, дневни и пътни надбавки, се поемат изцяло от командированата ги асоциирана държава.
3. Субектите, установени в ЕС, имат право да участват в специфични програми, управлявани от НСИ на асоциираните държави, със същите договорни права и задължения като тези на субектите, установени в асоциираните държави.

ЧЛЕН 5

Други форми на сътрудничество

1. По взаимно съгласие може да се осъществява трансфер на технологии в областта на статистиката между НСИ на асоциираните държави и Евростат.
2. Без да се засягат специалните разпоредби и договорености, предвидени в глава 19 от приложение XI към протокола на всяка асоциирана държава, асоциираните страни може да обменят всякаква информация в областта на статистиката.
3. НСИ на асоциираните страни може да обменят служители помежду си. НСИ на държавите — членки на ЕС, също може да обменят служители с тези на асоциираните държави. Условиата, при които се осъществява този обмен, се договарят пряко между участващите НСИ.

ЧЛЕН 6

Финансови разпоредби

1. За да покрият изцяло разходите по участието си, асоциираните държави правят ежегодни финансови вноски в Европейската статистическа програма.
2. Правилата, уреждащи финансовото участие на асоциираните държави, са определени в член 68 от рамковото споразумение.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 6
ОТНОСНО ПРОЦЕДУРИТЕ ЗА АРБИТРАЖ

ГЛАВА 1

УВОДНИ РАЗПОРЕДБИ

ЧЛЕН 1

Приложно поле

Ако асоциирана страна отнесе спор до арбитраж в съответствие с член 90, параграф 8, член 97, параграф 9 или член 98, параграф 6 от рамковото споразумение, се прилага настоящият рамков протокол.

ЧЛЕН 2

Определения

За целите на настоящия рамков протокол:

- а) „ищец“ означава асоциираната страна, която отнася спора до арбитраж в съответствие с член 90, параграф 8, член 97, параграф 9 или член 98, параграф 6 от рамковото споразумение;

- б) „ответник“ означава асоциираната страна, която е предприела:
- i) компенсаторните мерки, посочени в член 90, параграф 7 от рамковото споразумение;
 - ii) защитните мерки, посочени в член 97, параграф 1 от рамковото споразумение;
 - iii) спешните защитни мерки, посочени в член 97, параграф 5 от рамковото споразумение;
 - iv) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 97, параграф 8 от рамковото споразумение;
 - v) защитните мерки, посочени в член 98, параграф 1 от рамковото споразумение; или
 - vi) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 98, параграф 5 от рамковото споразумение;
- в) „представител на асоциирана страна“ означава длъжностно лице на асоциирана страна или всяко лице, назначено от асоциирана страна, което представлява тази асоциирана страна за целите на спор по член 90, параграф 8, член 97, параграф 9 или член 98, параграф 6 от рамковото споразумение;
- г) „съветник“ означава лице, назначено от една от асоциираните страни с цел да предоставя съвети или да подпомага тази асоциирана страна при производство пред арбитражен състав;
- д) „сътрудник“ означава лице, което в рамките на своя мандат на назначаване извършва проучвания или оказва съдействие на член на арбитражен състав и което е под ръководството и наблюдението на този член на арбитражен състав;

- е) „кандидат“ означава лице, чието име е включено в списъка, посочен в член 4 от настоящия рамков протокол, и което може бъде избрано за член на арбитражен състав по смисъла на посочения член.

ЧЛЕН 3

Подкрепа с регистратура и секретариат

По писмено искане на асоциираните страни или на арбитражния състав Международното бюро на Постоянния арбитражен съд („Постоянният арбитражен съд“) действа в качеството на регистратура и осигурява подходяща секретарска подкрепа на арбитражния състав.

ЧЛЕН 4

Списък на лицата, които желаят и могат да бъдат членове на арбитражен състав

1. Всеки Съвместен комитет съставя списък от 15 лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на членове на арбитражен състав. За тази цел всяка асоциирана страна номинира пет лица. Асоциираните страни също така съвместно номинират пет лица, които да изпълняват функциите на председател на арбитражния състав. Съвместните комитети гарантират, че тези списъци по всяко време отговарят на изискванията, посочени в параграф 2.

2. Списъците, съставени съгласно параграф 1, включват само лица, чиято независимост е извън съмнение, които притежават необходимата квалификация за назначаване на най-висшите съдебни длъжности в собствените си държави, или са юристи с призната компетентност, и които притежават специализирани познания или опит в областта на правото на ЕС и международното публично право. Тези списъци не включват лица, които са членове, длъжностни лица или други служители на институциите на ЕС, на правителството на държава — членка на ЕС, или на правителството на асоциирана държава.

ГЛАВА 2

УВЕДОМЛЕНИЯ

ЧЛЕН 5

Изпращане на уведомлението

1. Арбитражният състав изпраща всички искания, известия, писмени становища и други документи едновременно на асоциираните страни.
2. Когато една от асоциираните страни адресира искане, известие, писмено становище или друг документ до арбитражния състав, едновременно с това тя изпраща копие от него и на другата асоциирана страна.
3. Когато една от асоциираните страни адресира искане, известие, писмено становище или друг документ във връзка със спора до другата асоциирана страна, едновременно с това тя изпраща копие от него и на арбитражния състав.
4. Всяко уведомление, посочено в параграфи 1—3, се изпраща посредством електронно съобщение или, ако е уместно, чрез друго далекосъобщително средство, което документира изпращането му. Освен ако не се докаже обратното, за това уведомление се счита, че е връчено в деня на изпращането му. Всички уведомления се адресират до Правната служба на Европейската комисия и до мисията към ЕС на съответната асоциирана държава.

ЧЛЕН 6

Известие за арбитраж

1. Приема се, че арбитражната съдебна процедура започва на датата, на която ответникът е получил известие за арбитраж. Известие за арбитраж се изпраща и на Постоянния арбитражен съд.
2. В известието за арбитраж се посочват следните елементи:
 - а) искането за предаване на спора на арбитраж;
 - б) наименованията и адресите на асоциираните страни;
 - в) имената и адресите на техните представители и съветници;
 - г) правното основание за процедурата: член 90, параграф 8, член 97, параграф 9 или член 98, параграф 6 от рамковото споразумение;
 - д) определяне на една от следните мерки:
 - i) компенсаторните мерки, посочени в член 90, параграф 7 от рамковото споразумение;
 - ii) защитните мерки, посочени в член 97, параграф 1 от рамковото споразумение;

- iii) спешните защитни мерки, посочени в член 97, параграф 5 от рамковото споразумение;
 - iv) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 97, параграф 8 от рамковото споразумение;
 - v) защитните мерки, посочени в член 98, параграф 1 от рамковото споразумение;
 - vi) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 98, параграф 5 от рамковото споразумение;
- е) уточняването на правилото, което е предмет на спора или е свързано с него;
 - ж) кратко описание на спора;
 - з) номинирането на член на арбитражния състав.

3. Спор по въпроса дали известието за арбитраж отговаря на изискванията на настоящия рамков протокол не възпрепятства формирането на арбитражния състав. Такъв спор се решава окончателно от арбитражния състав.

ЧЛЕН 7

Отговор на известието за арбитраж

1. В рамките на 20 дни от получаването на известието за арбитраж ответникът изпраща до ищеца и до Постоянния арбитражен съд своя отговор, в който се посочват:
 - а) наименованията и адресите на асоциираните страни;
 - б) имената и адресите на техните представители и съветници;
 - в) отговор на елементите, посочени в известието за арбитраж, изброени в член 6, параграф 2, букви г) — ж) от настоящия рамков протокол;
 - г) номинирането на член на арбитражния състав.

2. Спорът относно това, че ответникът не е отговорил или не е отговорил изчерпателно и своевременно на известието за арбитраж, не възпрепятства сформирането на арбитражния състав. Такъв спор се решава окончателно от арбитражния състав.

ГЛАВА 3

АРБИТРАЖЕН СЪСТАВ

ЧЛЕН 8

Сформиране на арбитражния състав

1. Арбитражният състав се състои от трима членове.
2. Арбитражният състав се формира в съответствие с параграфи 3 и 4 от настоящия член в срок от 30 дни от датата на подаване на известие за арбитраж в съответствие с член 6 от настоящия рамков протокол.
3. Всяка от асоциираните страни номинира по един член на арбитражния състав измежду лицата, включени в списъка на лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на членове на арбитражен състав, посочен член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол. Председателят се избира по взаимно съгласие от членовете на арбитражния състав от списъка на лицата, съвместно номинирани от асоциираните страни да изпълняват функциите на председател на арбитражния състав.

В случай че членовете на арбитражния състав не могат да се споразумеят за избор на председател в срока, установен в параграф 2 от настоящия член, всяка от асоциираните страни може да поиска от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд да избере председателя чрез жребий измежду лицата в списъка, предложени съвместно от асоциираните страни да изпълняват функцията на председател.

4. Генералният секретар на Постоянния арбитражен съд прави избора, посочен във втора алинея от параграф 3, в срок от 5 дни от датата на искането, посочено в същата алинея. Представители на асоциираните страни имат право да присъстват на избора.
5. Дата на сформиране на арбитражния състав е датата, на която председателят е избран и е приел назначението си.
6. В случай че списъкът на лица, които желаят и могат да изпълняват функцията на членове на арбитражен състав, посочен в член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол, не е съставен до изтичането на срока, определен в параграф 2 от настоящия член, всяка асоциирана страна номинира в срок от 5 дни по едно лице за член на арбитражния състав. Ако лицата са били предложени съгласно член 4, параграф 1 от настоящия рамков протокол, номинациите се правят от този списък с лица. След това председателят се назначава в съответствие с процедурата, установена в параграф 3 от настоящия член. В случай че в срок от още 5 дни асоциираните страни не са предложили съвместно поне едно лице, което да изпълнява функциите на председател на арбитражния състав, генералният секретар на Постоянния арбитражен съд в срок от 5 дни, след консултации с асоциираните страни, предлага лице, което да изпълнява функциите на председател на арбитражния състав, и което отговаря на изискванията на член 4, параграф 2 от настоящия рамков протокол. Освен ако някоя от асоциираните страни се противопостави на това предложение в срок от 5 дни, лицето, предложено от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд, се назначава.
7. Ако в срок от 3 месеца от датата на искането за предаване на спора на арбитраж, подадено съгласно член 6 от настоящия рамков протокол, не бъде сформиран арбитражен състав, генералният секретар на Постоянния арбитражен съд, в рамките на 15 дни от подаването на искане от някоя от асоциираните страни и след консултации с асоциираните страни, назначава лица, които отговарят на изискванията на член 4, параграф 2 от настоящия рамков протокол, които да участват в арбитражния състав.

ЧЛЕН 9

Независимост и имунитет на членовете на арбитражен състав

1. Членовете на арбитражен състав са независими, изпълняват функциите си в лично качество и не приемат указания от нито една организация или правителство.
2. Членовете на даден арбитражен състав от момента на сформирването му се ползват със съдебен имунитет в ЕС и асоциираните държави по отношение на извършените от тях действия в изпълнение на техните функции в този арбитражен състав.

ЧЛЕН 10

Възражения срещу членове на арбитражния състав

1. Асоциирана страна, която възнамерява да се противопостави на назначаването на член на арбитражния състав, уведомява за намерението си в срок от 15 дни от датата, на която е била уведомена за назначаването на този член, или в срок от 30 дни от датата, на която е узнала за обстоятелства, които представляват нарушение на изискванията, посочени в член 9, параграф 1 от настоящия рамков протокол.
2. Известието за оспорване се изпраща на другата асоциирана страна, на члена на арбитражния състав, чието назначаване се оспорва, на другите членове на арбитражния състав и на Постоянния арбитражен съд. В него се посочват мотивите за това оспорване.
3. Когато назначаването на член на арбитражния състав е било оспорено от асоциирана страна, другата асоциирана страна може да приеме оспорването. Членът на арбитражния състав, чието назначаване е било оспорено, също може да се оттегли. Такова приемане или оттегляне не означава, че се признават изтъкнатите мотиви за оспорването.

4. Ако в срок от 15 дни от датата на известието за оспорване другата асоциирана страна не приеме оспорването или членът на арбитражния състав, чието назначаване е оспорено, не се оттегли, оспорващата страна може да поиска от генералния секретар на Постоянния арбитражен съд да вземе решение по оспорването.

5. Когато взема решение по оспорване, генералният секретар на Постоянния арбитражен съд излага мотивите за решението си, освен ако асоциираните страни се споразумеят да не излагат мотиви.

ЧЛЕН 11

Заменяне на членове на арбитражен състав

1. Ако е необходимо член на арбитражния състав да бъде заменен в хода на процедурата на арбитраж, предвидена в глава 5 от настоящия рамков протокол, заместникът се назначава или избира в съответствие с член 8, параграф 3 от настоящия рамков протокол, като това правило се прилага дори когато асоциираната страна не е упражнила правото си да назначи или да участва в назначаването на члена на арбитражния състав, който трябва да бъде заменен.

2. Когато член на арбитражния състав бъде заменен, процедурата се възобновява на етапа, на който замененият член на арбитражния състав е престанал да изпълнява задълженията си, освен ако арбитражният състав реши друго.

ЧЛЕН 12

Функциониране на арбитражния състав

1. Председателят на арбитражния състав води всички негови заседания. Арбитражният състав може да делегира на своя председател правомощието да взема административни и процедурни решения.
2. Освен ако в настоящия рамков протокол е предвидено друго, арбитражният състав може да провежда своите производства и разисквания, като използва всякакви средства за комуникация.
3. Само членовете на арбитражния състав могат да вземат участие в разискванията му. Арбитражният състав обаче може да разреши присъствието на сътрудници.
4. Изготвянето на решения е от изключителната компетентност на членовете на арбитражния състав и не може да бъде делегирано на други лица.
5. Когато възникне процедурен въпрос, който не е обхванат от настоящия рамков протокол, арбитражният състав може, след като се консултира с асоциираните страни, да вземе решение относно процедурата, която да бъде следвана, при условие че тази процедура е съвместима с настоящия рамков протокол.
6. Ако арбитражният състав прецени, че е необходимо да се промени някой от сроковете за производствата, посочени в настоящия рамков протокол, или да се направят други процедурни или административни промени, той информира асоциираните страни, след като се консултира с тях, относно причините за промяната или корекцията, като посочва необходимия срок или корекция.

ГЛАВА 4

ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА СРОКОВЕТЕ

ЧЛЕН 13

Изчисляване на сроковете

1. Всички срокове, предвидени в настоящия рамков протокол, започват да текат от деня, следващ деня на получаване на известието. Ако последният ден от срока съвпада с почивен ден или с официален неработен ден за Европейската комисия или за съответната асоциирана държава, срокът тече до следващия работен ден. Официалните празници, които се падат по време на срока, се отчитат.
2. Ако крайният срок за връчването на документ съвпада с почивен ден или с официален неработен ден за Европейската комисия или за съответната асоциирана държава, документът може да бъде връчен на следващия работен ден на Европейската комисия или на съответната асоциирана държава, в зависимост от случая.

ГЛАВА 5

ПРОЦЕДУРА ЗА АРБИТРАЖ

ЧЛЕН 14

Общи разпоредби

Арбитражният състав гарантира, че страните по спора се третираат равнопоставено и че на всеки съответен етап от арбитражната процедура на всяка страна по спора се предоставя подходяща възможност да представи своята позиция. Арбитражният състав провежда своята работа по начин, който предотвратява ненужни забавяния и разходи, и като се стреми да уреди спора между страните по спора.

ЧЛЕН 15

Място на провеждане на арбитраж

Мястото на провеждане на арбитража е Хага. При изключителни обстоятелства арбитражният състав може да заседава на всяко друго място, което сметне за подходящо.

ЧЛЕН 16

Езиков режим

1. Езиците на производствата пред арбитражния състав са френски и английски език.
2. Арбитражният състав може да разпреди всички документи, приложени към исковата молба или към отговора на исковата молба, и всички допълнителни документи, представени по време на производството на оригиналния им език, да бъдат придружени от превод на един от езиците на производството.
3. Всяка от асоциираните страни поема собствените си разходи за превод на представените на арбитражния състав документи, които не са изготвени на английски или френски език, както и всички разходи, свързани с устен превод по време на заседанията, необходим на нейните представители или съветници.

ЧЛЕН 17

Искова молба

1. Ищецът предава исковата си молба в писмен вид на ответника, на Постоянния арбитражен съд и на всеки член на арбитражния състав в срока, определен от арбитражния състав за тази цел в съответствие с член 20 от настоящия рамков протокол. Ищецът може да избере да счита своето известие за арбитраж, посочено в член 6 от настоящия рамков протокол, за искова молба, при условие че известието за арбитраж отговаря на изискванията, посочени в параграфи 2 и 3 от настоящия член.

2. Исковата молба съдържа следните елементи:
- а) наименованията и адресите на асоциираните страни;
 - б) имената и адресите на техните представители и съветници;
 - в) правното основание за процедурата, а именно член 90, параграф 8, член 97, параграф 9 или член 98, параграф 6 от рамковото споразумение;
 - г) определянето на една от следните мерки:
 - i) компенсаторните мерки, посочени в член 90, параграф 7 от рамковото споразумение;
 - ii) защитните мерки, посочени в член 97, параграф 1 от рамковото споразумение;
 - iii) спешните защитни мерки, посочени в член 97, параграф 5 от рамковото споразумение;
 - iv) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 97, параграф 8 от рамковото споразумение;
 - v) защитните мерки, посочени в член 98, параграф 1 от рамковото споразумение;
 - vi) мерките за възстановяване на баланса, посочени в член 98, параграф 5 от рамковото споразумение;
 - д) изложение за фактите, подкрепящи иска;

- е) кратко изложение на спора; и
- ж) изтъкваните правни основания или доводи.

3. Когато е възможно, исковата молба се придружава от документите и доказателствата, на които се позовава ищецът, или препраща към тези документи и доказателства.

ЧЛЕН 18

Отговор на исковата молба

1. Ответникът представя в писмен вид отговора си на исковата молба, като го предава на ищеца, на Постоянния арбитражен съд и на всеки член на арбитражния състав в срока, определен за тази цел от арбитражния състав в съответствие с член 20 от настоящия рамков протокол. Ответникът може да избере да счита своя отговор на известието за арбитраж, посочено в член 7 от настоящия рамков протокол, за отговор на исковата молба, при условие че отговорът на известието за арбитраж отговаря на изискванията, посочени в параграф 2 от настоящия член.

2. В отговора на исковата молба се отговаря на елементите, изложени в исковата молба, в съответствие с член 17, параграф 2, букви в)–ж) от настоящия рамков протокол. Когато е възможно, отговорът на исковата молба се придружава от документите и доказателствата, на които се позовава ответникът, или препраща към тези документи и доказателства.

ЧЛЕН 19

Други писмени становища

Арбитражният състав може да реши какви писмени становища в допълнение към исковата молба и отговора на исковата молба трябва или могат да му бъдат представени от асоциираните страни. В съответствие с член 20 от настоящия рамков протокол арбитражният състав определя срока за предаване на тези писмени становища.

ЧЛЕН 20

Срокове

Определените от арбитражния състав срокове за предаване на исковата молба, отговора на исковата молба и всички други писмени становища не надвишават 90 дни. Арбитражният състав обаче може да удължи тези срокове, ако прецени, че това е оправдано.

ЧЛЕН 21

Временни мерки

Арбитражният състав не може да предприема или да разрешава временни мерки.

ЧЛЕН 22

Доказателства

1. Всяка асоциирана страна предоставя доказателства за фактите, на които основава своя иск или защита.
2. По всяко време на процедурата арбитражният състав може да поиска от асоциираните страни да представят допълнителни доказателства в определен срок.
3. Арбитражният състав определя допустимостта, относимостта и тежестта на представените доказателства.

ЧЛЕН 23

Заседания на арбитражния състав

1. Въз основа на ориентировъчния график, изготвен съгласно член 28, параграф 1 от настоящия рамков протокол, и след като се консултира с асоциираните страни и другите членове на арбитражния състав, председателят уведомява асоциираните страни за датата, часа и мястото на провеждане на заседанието на арбитражния състав. Тази информация се прави обществено достояние, освен ако заседанието на арбитражния състав се провежда при закрити врата.
2. Арбитражният състав може да реши, със съгласието на асоциираните страни, да не провежда заседание.

3. Освен ако страните по спора уговорят друго, заседанието се провежда в сградата на Постоянния арбитражен съд в Хага в съответствие с член 15 от настоящия рамков протокол.

4. Арбитражният състав може да насрочи допълнителни заседания, когато страните по спора се договорят за това.

5. Всички членове на арбитражния състав присъстват през цялото време на заседанието.

6. Освен ако страните по спора уговорят друго, на заседанието, независимо дали то се провежда при открити или закрити врата, могат да присъстват следните лица:

а) представители на страните по спора;

б) съветници;

в) сътрудници;

г) устни преводачи, писмени преводачи и протоколисти на арбитражния състав; и

д) експерти, определени от арбитражния състав.

7. Най-късно 5 дни преди датата на заседанието всяка от страните по спора представя на арбитражния състав и на другата страна по спора списък с имената на лицата, които ще представят устно доводи или изложения от нейно име по време на заседанието, както и на другите представители и съветници на тази страна по спора, които ще присъстват на заседанието.

8. Заседанието се провежда по описания по-долу начин, като на ищеца и ответника се осигурява еднакво време както за доводите, така и за отговорите:

а) доводи;

i) доводи на ищеца;

ii) доводи на ответника;

б) реплика;

i) реплика на ищеца;

ii) насрещен отговор на ответника.

9. Арбитражният състав може да задава въпроси към всяка от страните по спора във всеки един момент от заседанието.

10. Арбитражният състав осигурява изготвянето на протокол от всяко заседание и изпращането му на страните по спора в разумен срок след заседанието. Страните по спора могат да представят коментари по протокола в срок от 10 дни от датата на заседанието. Арбитражният състав може да разгледа тези коментари.

11. Всяка от страните по спора може да представи на арбитражния състав допълнително писмено становище по всеки един от въпросите, повдигнати по време на заседанието, в срок от 10 дни от датата на заседанието.

ЧЛЕН 24

Неявяване

1. Ако в срока, определен от арбитражния състав в съответствие с член 20 от настоящия рамков протокол, и при липса на основателна пречка ищецът не е представил исковата си молба, арбитражният състав разпорежда приключване на арбитражната процедура, освен ако има въпроси, по които може да се наложи да се произнесе или които съставът счита за подходящи.
2. Ако в срока, определен от арбитражния състав в съответствие с член 20 от настоящия рамков протокол, и при липса на основателна пречка ответникът не е представил отговора си на известието за арбитраж или отговор на исковата молба, арбитражният състав разпорежда продължаване на арбитражната процедура, без това да означава, че арбитражният състав може да тълкува това непредставяне като равнозначно на приемане от страна на ответника на твърденията на ищеца. Този параграф се прилага и когато ищецът не е представил насрещен отговор на насрещен иск.
3. Ако една от страните по спора, надлежно уведомена съгласно настоящия рамков протокол, не се яви на изслушване, без да се позове на основателна пречка за това, арбитражният състав може да продължи арбитражната процедура.
4. Ако една от страните по спора, надлежно поканена да представи допълнителни доказателства, не ги представи в определения срок и без да се позове на основателна пречка, арбитражният състав се произнася въз основа на доказателствата, с които разполага.

ЧЛЕН 25

Поверителност

1. Информацията, обозначена като поверителна от страна по спора и представена на арбитражния състав от тази страна по спора, се третира като поверителна от другата страна по спора и от арбитражния състав.

Когато страна по спора представи на арбитражния състав писмено становище, което съдържа поверителна информация, в срок от 15 дни тази страна представя също така становище, което не съдържа поверителната информация и може да бъде оповестено публично.

2. Нищо в настоящия рамков протокол не възпрепятства някоя от страните по спора да направи обществено достойние собствените си писмени становища, отговори на въпроси, поставени от арбитражния състав, или стенограма от устни състезания, при условие че, когато се позовава на предоставена от другата страна по спора информация, не оповестява информация, обозначена от другата страна по спора като поверителна.

3. Арбитражният състав изслушва асоциираните страни в открити заседания, освен когато становището и доводите на една от страните по спора съдържат поверителна информация или когато страните по спора са се договорили за това изслушването да се проведе в закрито заседание. В такъв случай страните по спора са длъжни да пазят поверителния характер на изслушванията.

ЧЛЕН 26

Контакти *ex parte*

Докато трае арбитражното производство членовете на арбитражния състав не могат да се срещат, нито да общуват по друг начин устно или писмено с дадена страна по спора в отсъствието на другата страна по спора.

ЧЛЕН 27

Приключване на арбитражната процедура

След като на страните по спора е била предоставена разумна възможност да представят своите доводи, арбитражният състав може да приключи арбитражната процедура.

ГЛАВА 6

ГРАФИК НА ПРОИЗВОДСТВОТА ПРЕД АРБИТРАЖНИЯ СЪСТАВ

ЧЛЕН 28

График на производството пред арбитражния състав

1. В срок от 10 дни от сформирането на арбитражния състав и след като се консултира със страните по спора, арбитражният състав изготвя ориентировъчен график на производството. Той може по всяко време, след като се консултира със страните по спора, да удължи или съкрати всеки срок, предвиден в настоящия рамков протокол или договорен от страните по спора.
2. Арбитражният състав съобщава решението си на страните по спора и на Съвместния комитет в срок от 12 месеца от датата на сформиране на арбитражния състав. Когато арбитражният състав прецени, че не е в състояние да спази този срок, неговият председател уведомява страните по спора писмено, като посочва причините за закъснението и датата, на която арбитражният състав предвижда да приключи своята работа.
3. В рамките на 10 дни от сформирането на арбитражния състав страна по спора може да подаде обосновано искане за разглеждане на делото като спешно. В такъв случай арбитражният състав постановява решение относно спешността в срок от 15 дни след получаването на такова искане. Когато арбитражният състав реши, че делото е спешно, той полага всички усилия да уведоми страните по спора за решението си по съществуващото на делото в срок от 6 месеца от датата на формирането си.

ГЛАВА 7

ПОСТАНОВЯВАНЕ НА АРБИТРАЖНО РЕШЕНИЕ

ЧЛЕН 29

Арбитражни решения на арбитражния състав

1. Арбитражният състав полага всички усилия за вземане на арбитражните си решения с консенсус. Когато въпреки положените усилия арбитражното решение не може да бъде постигнато с консенсус, то се взема с мнозинство.
2. Особените мнения на членовете на арбитражния състав в никакъв случай не се публикуват.
3. Всяко арбитражно решение има задължителна сила за страните по спора. В арбитражното решение се излагат констатациите по съществуването на спора, приложимостта на съответните разпоредби от настоящото споразумение и мотивите, на които са основават констатациите и заключенията.

ЧЛЕН 30

Форма и действие на арбитражното решение

1. Арбитражният състав може да издаде отделни арбитражни решения по различни въпроси и по различно време.

2. Всяко арбитражно решение се изготвя в писмена форма и съдържа мотиви.
3. Всяко арбитражно решение е окончателно и има задължителна сила за страните по спора.
4. Арбитражното решение се подписва от членовете на арбитражния състав, посочва се датата, на която е издадено, и се посочва мястото на арбитража. Копие от арбитражното решение, подписано от членовете на арбитражния състав, се изпраща на страните по спора от Постоянния арбитражен съд.
5. Страните по спора публикуват арбитражните решения в тяхната цялост, при спазване на защитата на поверителната информация, предвидена в член 25 от настоящия рамков протокол.
6. Страните по спора изпълняват арбитражните решения незабавно.

ЧЛЕН 31

Решение по взаимно съгласие или други причини за прекратяване на арбитражната процедура

1. Страните по спора могат по всяко време да постигнат решение на спора си по взаимно съгласие. В такъв случай страните по спора съвместно уведомяват арбитражния състав за всяко такова решение. Ако решението на спора по взаимно съгласие изисква одобрението на една от страните по спора, в уведомлението се посочва това изискване и арбитражното производство се спира до провеждането на такава процедура. Ако не се изисква одобрение на една от страните по спора или при уведомяване за приключването на такива вътрешни процедури, арбитражното производство се прекратява.

2. Ако преди постановяването на арбитражно решение продължаването на арбитражната процедура стане невъзможно или ненужно поради причина, която не е посочена в параграф 1 от настоящия член, арбитражният състав уведомява страните по спора за намерението си да издаде разпореждане за прекратяване на арбитражната процедура. Арбитражният състав може да издаде такова разпореждане, освен ако има нерешени въпроси, по които може да се наложи да се произнесе, или когато арбитражният състав счита това за целесъобразно.
3. Арбитражният състав изпраща на страните по спора разпореждането за прекратяване на арбитражното производство или споразумението по взаимно съгласие, подписано от членовете на арбитражния състав. Член 30, параграфи 2—6 от настоящия рамков протокол се прилага за споразумения по взаимно съгласие.

ЧЛЕН 32

Поправка на арбитражно решение

1. В рамките на 30 дни от получаването на решението всяка от страните по спора, като уведомява другата страна по спора и Постоянния арбитражен съд, може да поиска от арбитражния състав да поправи в арбитражното решение грешки в изчисленията, очевидни фактически или печатни грешки или грешки или пропуски от подобно естество. Когато счете такова искане за основателно, арбитражният състав извършва поправките в срок от 45 дни от получаването на искането. Такова искане няма суспензивно действие.
2. Арбитражният състав може да извърши поправки по собствена инициатива в срок от 30 дни от уведомяването за решението си.
3. Поправките съгласно настоящия член се извършват в писмена форма и представляват неразделна част от арбитражното решение. Член 30, параграфи 2—6 от настоящия рамков протокол се прилага за такива поправки.

ГЛАВА 8

ФИНАНСОВИ ВЪПРОСИ

ЧЛЕН 33

Възнаграждение и компенсация на разходите, които трябва да бъдат заплатени на членовете на арбитражния състав и на техните сътрудници

В срок от 7 дни от сформирването на арбитражния състав страните по спора се споразумяват с него чрез всякакви средства за комуникация относно:

- а) възнаграждението и компенсацията на разходите, които трябва да бъдат заплатени на членовете на арбитражния състав, които трябва да са разумни и сравними със стандартите на съставите, установени в рамките на Световната търговска организация;
- б) възнаграждението, което трябва да бъде платено на сътрудниците, като за всеки член на арбитражния състав общият размер на възнагражденията, които се изплащат на сътрудниците, трябва да е разумен и в никакъв случай да не надвишава една трета от възнаграждението на самия член на арбитражния състав.

ЧЛЕН 34

Съдебни разноси

1. Всяка страна по спора поема собствените си разноси и половината от разноските на арбитражния състав.

2. Арбитражният състав определя своите разноски в арбитражното решение по съществуващото на делото. Тези разноски обхващат само:

- а) възнагражденията на членовете на арбитражния състав, посочени поотделно за всеки член и определени от самия арбитражен състав в съответствие с член 33, буква а) от настоящия рамков протокол;
- б) пътни и други разходи, направени от членовете на арбитражния състав;
- в) възнагражденията и разноските на Постоянния арбитражен съд.

3. Разноските, посочени в параграф 2, трябва да бъдат разумни и при тях да се вземат предвид стойността на спора, сложността на спора, времето, прекарано по него от членовете на арбитражния състав и от всеки експерт, назначен от арбитражния състав, както и всички други обстоятелства от значение по конкретното дело.

ЧЛЕН 35

Авансово депозирание на разноски

1. В началото на арбитражната процедура Постоянният арбитражен съд може да поиска от страните по спора да преведат предварително депозит, равен на приблизителната стойност на общия размер на разноските, посочени в член 34, параграф 2 от настоящия рамков протокол.

2. В хода на арбитражната процедура Постоянният арбитражен съд може да поиска от страните по спора да внесат допълнителни суми.

3. Всички суми, депозирани от страните по спора съгласно настоящия член, се превеждат на Постоянния арбитражен съд, който ги разпределя за покриване на действително направените разноси, включително по-специално за възнагражденията на членовете на арбитражния състав и на Постоянния арбитражен съд.

КОДЕКС ЗА ПОВЕДЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕТЕ НА АРБИТРАЖНИ СЪСТАВИ

ЧЛЕН 1

Задължения в рамките на процеса

1. С цел да бъдат гарантирани почтеността и безпристрастността на процедурата за арбитраж, от всеки кандидат за член на арбитражния състав се изисква:
 - а) да не допуска нарушения на етичните норми и да не създава впечатление за нарушаване на етичните норми;
 - б) да бъде независим и безпристрастен;
 - в) да избягва преки или косвени конфликти на интереси; и
 - г) да съблюдава строги норми на поведение, така че да се гарантират почтеността и безпристрастността на процедурата за уреждане на спорове.
2. Бившите кандидати или членове на арбитражен състав спазват задълженията, посочени в членове 5 и 6 от настоящото допълнение.

ЧЛЕН 2

Задължения за деклариране на членовете на арбитражния състав

1. Преди да бъде потвърдено избирането им за членове на арбитражен състав, кандидатите декларират писмено пред асоциираните страни всички интереси, взаимоотношения или обстоятелства, за които им е известно, че биха могли да повлияят на тяхната независимост или безпристрастност, или които биха могли логично да създадат впечатление за нарушаване на етичните норми или за пристрастност в хода на производството пред арбитражния състав.
2. Кандидатите и членовете на арбитражен състав съобщават сведенията, свързани с действително извършени или потенциални нарушения на настоящия кодекс за поведение, единствено на Съвместния комитет с цел разглеждането им от асоциираните страни.
3. На всеки етап от производството пред арбитражния състав неговите членове декларират писмено пред страните по спора всички интереси, взаимоотношения или обстоятелства от естеството, определено в параграф 1, които са им известни или са им станали известни.

ЧЛЕН 3

Дължима грижа от страна на членовете на арбитражен състав

1. Когато бъдат избрани, членовете на арбитражен състав изпълняват своите задължения старателно и своевременно по време на цялото производство пред арбитражния състав по справедлив и съвестен начин.

2. По-специално членовете на арбитражен състав:
- а) разглеждат единствено тези въпроси, които са повдигнати в хода на производството пред арбитражния състав и са от значение за постановяването на арбитражното решение, без да делегират това задължение на друго лице;
 - б) предприемат всички подходящи мерки, за да гарантират, че техните сътрудници са запознати с членове 1, 2 и 6 от настоящото допълнение и ги спазват.

ЧЛЕН 4

Независимост и безпристрастност на членовете на арбитражен състав

Членовете на арбитражен състав:

- а) са независими и безпристрастни и избягват създаването на впечатление за нарушаване на етичните норми или за пристрастност, не трябва да се влияят от личен интерес, външен натиск, политически съображения, обществено недоволство, лоялност към ЕС или към асоциираните страни или от страх от критики;
- б) нямат право пряко или косвено да поемат задължения или да приемат облаги под каквато и да било форма, които по някакъв начин биха възпрепятствали или биха създали впечатление за възпрепятстване на надлежното изпълнение на техните задължения;
- в) не използват положението си на членове на арбитражен състав, за да обслужват лични или частни интереси, и същевременно се въздържат от каквито и да било действия, които могат да създадат впечатление, че други лица са в състояние да им окажат влияние;

- г) не позволяват на никакви финансови, делови, професионални, семейни или социални взаимоотношения или отговорности да повлияят на тяхното поведение или преценка;
- д) се въздържат от установяване на каквито и да било взаимоотношения или от придобиването на финансов интерес, които биха могли да повлияят на тяхната безпристрастност или които биха могли логично да създадат впечатление за нарушаване на етичните норми или за пристрастност;
- е) не обсъждат никакви аспекти, свързани с предмета или хода на производството пред арбитражния състав, с едната или и с двете страни по спора в отсъствието на другите членове на арбитражния състав.

ЧЛЕН 5

Задължения на бившите членове на арбитражен състав

Всички бивши членове на арбитражен състав се въздържат от действия, които могат да създадат впечатление, че са проявили пристрастност при изпълнението на задълженията си или че са извели изгода от дадено арбитражно решение на арбитражния състав.

ЧЛЕН 6

Поверителност

1. Член или бивш член на арбитражен състав не може в нито един момент:
 - а) да разкрива или използва каквато и да било непублична информация, свързана с производствата пред арбитражния състав или придобита по време на тези производства, освен за целите на тези производства, и не разкрива или използва при никакви обстоятелства такава информация, за да набавя лична облага за себе си или за други лица, или за да увреди интереса на други лица;
 - б) да разкрива съдържанието на разискванията на арбитражния състав, нито мненията на неговите членове.
2. Член на арбитражен състав не може да разкрива арбитражно решение на арбитражния състав или части от него преди неговото публикуване в съответствие с настоящия рамков протокол.

РАМКОВ ПРОТОКОЛ 7
ОТНОСНО УСТАВА НА ПАРЛАМЕНТАРНИЯ КОМИТЕТ ЗА АСОЦИИРАНЕ

ЧЛЕН 1

Парламентарният комитет за асоцииране, създаден по силата на член 78 от рамковото споразумение, се учредява и функционира в съответствие с настоящото споразумение и настоящия устав.

ЧЛЕН 2

Парламентарният комитет за асоцииране се състои от 12 членове. Европейският парламент назначава четирима членове и парламенти на всяка асоциирана държава назначават по четирима членове.

ЧЛЕН 3

Парламентарният комитет за асоцииране избира свой председател и заместник-председател измежду членовете си. Длъжността председател на парламентарния комитет за асоцииране се заема последователно за срок от 1 година от член, назначен от Европейския парламент, и от член, назначен от парламента на асоциирана държава.

ЧЛЕН 4

Парламентарният комитет за асоцииране провежда обща сесия поне веднъж годишно, последователно в ЕС и в асоциирана държава. На всяка сесия Парламентарният комитет за асоцииране решава къде трябва да се проведе следващата обща сесия. Извънредни сесии могат да се провеждат, когато Парламентарният комитет за асоцииране реши това в съответствие със своя процедурен правилник.

ЧЛЕН 5

Парламентарният комитет за асоцииране приема своя процедурен правилник с мнозинство от две трети от своите членове.

ЧЛЕН 6

Разходите, свързани с участието на даден член в Парламентарния комитет за асоцииране, се поемат от парламента, който го е назначил.